

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
36 /2014
13. september 2014

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

DETI A RODINY NEMOŽNO PORAZIŤ Strana 4.

OBNOVA POLITIKY ZADRŽIAVANIA RUSKA Strana 5.

SAMOSPRÁVA POTREBUJE KAŽDÚ POMOCNÚ RUKU Strana 6.

KRIESENIE ZNAČKY MADE IN CZECHOSLOVAKIA Strana 8.

ZOSTALO PRÁZDNE MIESTO PO MAJSTROVI L. ŤAŽKOM Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Slovensko už dlhodobo dopláca na nedostatok peňazí. Deficitné štátne rozpočty, dlh ekonomiky a všeobecná ekonomická kríza spôsobujú znižovanie financovania chodu štátu tak, ako potrebuje. Škrtanie prostriedkov sa pritom dotýka rezortov ako zdravotníctvo, školstvo či kultúra. Životne dôležitých odvetví pre zdravý, duchovný a mentálny rozvoj spoločenstva. Aktuálny návrh rozpočtu na rok 2015 pokračuje v tomto negatívnom trende. Zareagovať už musel aj minister kultúry Marek Maďarič: „Budúcoročný návrh rozpočtu ministerstva kultúry je v rozpore s programovým vyhlásením vlády.“ Ministerstvo kultúry by totiž malo mať v budúcom roku k dispozícii takmer stosedemdesiattri miliónov eur. Oproti schválenému tohtoročnému rozpočtu je to takmer o desať miliónov eur menej. Marek Maďarič považuje tento návrh za neprijateľný. Ministrov postoj podporila aj Matica slovenská: „Slovenská kultúra, jej minulosť, prítomnosť i budúcnosť, si právom zaslúži podporu i v dnešných časoch všeobecnej krízy.“

Siahnutie na rozpočet ministerstva kultúry ohlupuje národ. A to niekomu vyhovuje... Štát nemusí organizovať kultúrne, folklórne a osvetové aktivity v obciach a dedinách. Ostáva to na pleciach dobrovoľníkov z Matice. Matica sa tomu nebráni, práve naopak. Podporu od štátu v tejto náročnej činnosti však potrebuje.

Na druhej strane, nemožno si nevšimnúť snahy armádneho svetového lobingu o navyšovanie rozpočtov štátov Európskej únie pre potreby armády. Prezident Kiska sa Američanom vešia okolo krku priam „vo tri vrhy“ a tvrdí, že v roku 2020 bude mať slovenská armáda rozpočet na úrovni 1,6 percenta promile, teda o 0,6 percenta viac ako dnes (!!!). Čo je to za prezidenta, pre ktorého je priorita vyzbrojovať armádu, ako bojovať proti ohlupovaniu národa, nevzdelanosti, nedostatočnej zdravotnej starostlivosti. Veď načo slúžia armády? Žiaľ, aj na zabíjanie – i nevinných. Ako to dokazujú dozvuky konfliktov v Gaze i v Ukrajine. Sú mu azda cudzie záujmy bližšie ako vlastné, slovenské?

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor SNN

R - 2014048

NEOGRAFIA MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823 36
9 770862 882007

Komunálny volebný poker opäť s maďarskou národnostnou kartou

Politika z minulého storočia bez šance

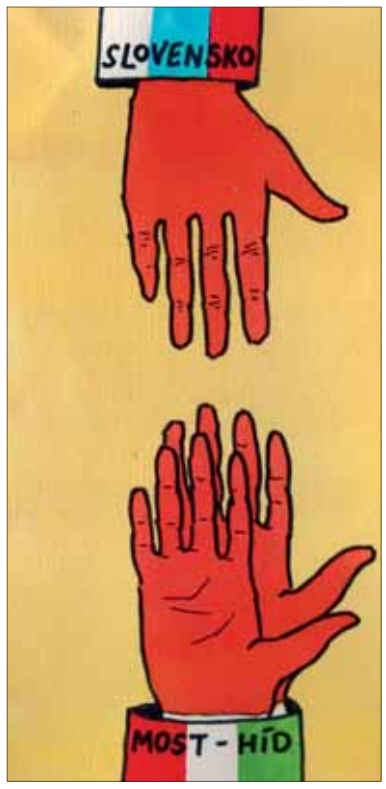
Ján ČERNÝ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Vízia 2016 je programový dokument strany Most – Híd, ktorý na Slovensku už dlhšie demaskuje politické ambície jej predstaviteľov formovať podmienky na územnú autonómiu na juhu Slovenska. Najnovšie – a zjavne v súvislosti s komunálnymi voľbami – zverejnili výzvu na kultúrnu a školskú autonómiu ako samostatnú kapitolu spomínanej vízie.

Most – Híd už vlani v septembri v rámci predstavenia prvej časti vízie oznámil, že medzi strategické ciele strany patrí kultúrna a školská samospráva pre Maďarov na Slovensku. V aktuálnom dokumente uvádza, že sa zasadzuje o vytvorenie regulačného prostredia, ktoré podnecuje a podporuje autonómny rozvoj. Prvých osem tried školskej dochádzky by malo každé dieťa absolvovať v mieste svojho bydliska v materinskom jazyku. Most – Híd presadzuje liberalizáciu trhu s učebnicami, aby sa školy s národnostným vyučovaním mohli samy rozhodnúť, aké budú používať. Zasadzuje sa aj za to, aby učitelia nemuseli všetku dokumentáciu vypracovávať dvojmo, aj v štátnom jazyku, čo by ich vraj malo odbremeniť.

■ PROGRAM SEPARÁCIE

V rámci vysokých škôl, na ktorých sú maďarské katedry, by sa podľa predstaviteľov Mosta – Híd malo posilniť vyučovanie odborných predmetov v maďarskom jazyku. A aby to bolo úplné, aj pre stredné školstvo žiadajú možnosť výučby v materinskom jazyku. Celý dokument Občianska vízia 2016 bude strana schvaľovať na svojom ôsmom sneme 13. septembra. Následne by sa mal stať súčasťou jej volebného programu. Takáto programová vízia strany Most – Híd v oblasti vzdelávania však ide proti zámeru zvyšovať kvalitu slovenského školstva ako celku. V zverejnenom stanovisku to

uviedla Matica slovenská. „Nemajú za cieľ zabezpečiť pre národnostné menšiny, teda najmä pre maďarskú, prístup ku skutočne kvalitnému vzdelávaniu, ale len ich separáciu a zamedzenie prístupu ich členov k uplatneniu sa na celoslovenskom trhu práce. Preto upozorňujeme na jej falošnosť a škodlivosť,“ uviedli ďalej Marián Tkáč a Maroš Smolec.

Je zarážajúce, že v období asi pred pätnástimi rokmi, keď s takýmito požiadavkami prichádzali „v mene“ maďarskej menšiny najmä Pál Csáky a Miklós Duray, podobné výroky vyburcovali verejnosť, ale aj politikov k rozhodnému odporu. Dnes, ako sa zdá, sú bežnou a prehliadanou súčasťou mocenského boja o vplyv na južnom Slovensku medzi dvomi „maďarskými“ etnickými stranami: Mostom – Híd a SMK. Most sa dlhodobo úporne usiluje nadviazať spojenectvo práve s SMK, tá ho však do politických koalícií – nateraz s výnimkou Komárna – odmieta. Napokon, potvrdil to aj sám Béla Bugár: „Je to ich zodpovednosť. My sa snažíme všade, kde sa to dá, rokovať o koalíciách, ktoré môžu byť úspešné,“ povedal v diskusnej relácii na portáli Teraz.sk.

■ STANOVISKO MATICE

Matica slovenská je presvedčená, že prezentovaná programová vízia strany Most – Híd Vzdelávacia politika – Občianska vízia 2016 ide proti zámeru zvyšovať kvalitu slovenského školstva ako celku. Požiadavky tejto národnostnej strany nemajú za cieľ zabezpečiť pre národnostné menšiny, teda najmä pre maďarskú, prístup ku skutočne kvalitnému vzdelaniu, ale len ich separáciu a zamedzenie prístupu ich členov k uplatneniu sa na celoslovenskom trhu práce. Preto MS upozorňuje na jej falošnosť a škodlivosť.

VYHLÁSENIE

Matica slovenská je presvedčená, že prezentovaná programová vízia strany Most – Híd Vzdelávacia politika – Občianska vízia 2016 ide proti zámeru zvyšovať kvalitu slovenského školstva ako celku. Požiadavky typu vytvorenia regulačného prostredia, „ktoré podnecuje a podporuje autonómny samorozvoj“, absolvovanie prvých osem tried každým dieťaťom v mieste svojho bydliska v materinskom jazyku, posilnenie siete vzdelávacích inštitúcií s vyučovacím jazykom maďarským od materských škôl až po vysoké školy, obnovenie siete inšpektorov národnostného školstva či vytvorenie národnostného výskumného a rozvojového centra nie sú naozaj „občianske“, ale len „národnostné“. A nemajú za cieľ zabezpečiť pre národnostné menšiny, teda najmä pre maďarskú, prístup ku skutočne kvalitnému vzdelaniu, ale len ich separáciu a zamedzenie prístupu ich členov k uplatneniu sa na celoslovenskom trhu práce. Preto upozorňujeme na jej falošnosť a škodlivosť. Napokon, ak majú občania Slovenska záujem o kvalitné vysokoškolské vzdelávanie v maďarskom jazyku, je zavedenie ďalších študijných programov na vysokých školách v Komárne a v Nitre v maďarskom jazyku horším i nákladnejším riešením ako v rámci spolupracujúcej Európy podporiť štúdium takýchto záujemcov na univerzitách v Maďarsku.

V Martine
27. augusta 2014
Za Maticu slovenskú
Marián TKÁČ, predseda

3 OTÁZKY PRE:

Petra HOLKU, spisovateľa a publicistu v dobrovoľnom azyle

Braková literatúra ovládla knižný trh

● Slovenskí spisovatelia sa prestali vyjadrovať k domácim, ale aj k celosvetovým problémom, akými sú napríklad udalosti v Ukrajine či v Gaze. Je to pre rozháranosť jednotlivých spisovateľských zoskupení, či skôr je to následok úpadku spoločenského statusu spisovateľa v dnešnej spoločnosti?

Neviem, zo všetkých spisovateľských zoskupení som dávno vystúpil, lebo ich význam je pre autora nulový. Aspoň mne nikdy v ničom nepomohli. Iba politikárčili a intrigovali. Ale možno sa spisovateľom jednoducho už vyjadrovať nechce. Komu by sa aj v tejto mrazivej politickej klíme chcelo?! A spisovateľ má v prvom rade najmä písať. Áno, status spisovateľa na Slovensku výrazne upadol. Otvorte si Facebook a oči sa vám pretočia, koľko nekritických dám si za menom píše spisovateľka alebo autorka.

● Kultúrna úroveň konkrétnej spoločnosti je ťažko merateľná, No napriek tomu, aký máš pocit z kultúrnej úrovne Slovenska za posledných dvadsať rokov? Stúpla, alebo došlo k poklesu?

Ak by sme kultúrnu úroveň merali napríklad počtom predaných pôvodných kníh, tak by sme zaplakali. Predáva sa najmä brak, suterénne texty o násilí a mafiánoch alebo usoplená babská makulatúra, no s literatúrou nemajú spoločné takmer nič, len nosič, ktorým je, žiaľ, kniha. Knihou sa dá veru aj zabiť...

● Nejaký čas už žiješ v Ľubietovej. Čo ti to dáva ako človeku a spisovateľovi? Bol to z tvojej strany únik pred bratislavskou atmosférou?

Nie, nebol to únik, Bratislavu mám rád. Do Ľubietovej ma posunulo viacero životných okolností – náhodných i zákonitých, vzťahových i zdravotných. Žijem tam sám, varím si, periem, pílim, rúbem, kosím, veľa čítam, trocha aj píšem, robím to, na čo mám práve chuť a náladu, najmä sa táram po kopcoch a nahováram si, že z ich vrcholov s nadhľadom pozerám nielen na okolitú krajinu, ale aj na seba a ľudské pechorenie. A potom utekám z Podlipy niekde inde, najradšej do Bratislavy.

Zhováral sa: Maroš M. BANČEJ
Foto: autor

V SNN 37/2014 SI PREČÍTATE

- **Aktuálny návrh štátneho rozpočtu na rok 2015 stráca reálne východiská**
- **Profesor Jozef Leikert nielen o knihách, škole a láske k histórii**
- **V budúcom roku by sa minimálna mzda mala zvýšiť na takmer štyristo eur**

S navrhovaným rozpočtom na slovenské školstvo nemožno súhlasiť

Vzdelávanie celkom ako od macochy

Ivan BROŽÍK – Foto: Ladislav LESAY

Za viac peňazí v rezorte bojoval aj exminister D. ČAPLOVIČ.

Ministerstvo školstva by malo v budúcom roku hospodáriť s menším rozpočtom, aký malo k dispozícii tento rok. Vyplýva to z prvého návrhu štátneho rozpočtu na rok 2015. Rezort školstva má v rámci návrhu štátneho rozpočtu k dispozícii sumu asi 1,47 miliardy eur, čo je menej oproti roku 2014 približne o 16,6 milióna eur. Na regionálne školstvo má ísť z rozpočtu ministerstva vyše 462 miliónov eur, čo predstavuje pokles oproti tomuto roku o 48,6 milióna eur.

Návrh rozpočtu ráta s tým, že v budúcom roku bude základné a stredné školy navštevovať takmer 684 000 žiakov. Výdavky rezortu školstva na jedného žiaka stúpnu zo súčasných 2 115 eur na 2 121 eur. Vysoké školy majú dostať z rozpočtu na budúci rok takmer 456 miliónov eur, čo je oproti tomuto roku viac o 22,2 milióna eur. Na vedu a techniku bez vysokoškolskej vedy, výskumu v ostatných štátnych organizáciách, rezortnej vedy ďalších kapitol a Slovenskej akadémie vied (SAV) pôjde z rezortu suma vyše 154 miliónov eur, čo je pokles približne o 132 miliónov eur. V oblasti vedy si určite pohorší SAV. Budúci rok má dostať zo štátneho rozpočtu sumu 47 miliónov eur, čo znamená pokles o 10,3 milióna eur.

■ ODBORY NESÚHLASIA

„Vieme, že navrhovaný rozpočet na školstvo je nižší, samozrejme s tým nemôžeme súhlasiť," vyhlásil predstaviteľ školských odborárov Pavel Ondek. „Tento rozpočet berieme ako prvý návrh. Vždy, odvtedy, čo sme vo funkcii, bol navrhovaný rozpočet nižší, potom keď sme šli do rokovaní s našimi požiadavkami, tak sa zvyšoval," konštatoval. Školské odbory už avizovali rokovania o zvyšovaní platov učiteľov. Rezort školstva pod vedením bývalého ministra Dušana Čaploviča (Smer-SD) pritom žiadal zvýšiť v rozpočte na rok 2015 prostriedky pre vedu a výskum. „Rezort ešte pod mojím vedením navrhol zvýšenie finančných zdrojov na rok 2015, samozrejme aj v iných prioritných oblastiach školstva, o čom svedčia dokumenty z mája 2014, ktoré som si starostlivo odložil. Neprijal som pasívne existujúci návrh a dnes môžem zhodne s ministrom kultúry Marekom Maďaričom konštatovať, že terajšie čísla sú v rozpore s uzneseniami vlády, schválenými materiálmi, ako aj s Programovým vyhlásením vlády na roky 2012 – 2016," vyhlásil pre TASR Dušan Čaplovič.

■ HROZÍ BRZDA

Aj keby rezort školstva našiel peniaze na zvýšenie platov učiteľov a poslal ich samosprávam, ktoré sú zriaďovateľmi škôl, tie ich pre dlhovú brzdu nemôžu použiť. Samosprávy totiž nemôžu mať vyššie výdavky ako v roku 2014. „Ak by som napríklad v roku 2015 poslal samosprávam osemdesiat miliónov eur na zvyšovanie platov učiteľov, nemôžu tieto peniaze použiť, lebo by tým porušili ústavný zákon o dlhovej brzde," vyhlásil súčasný minister školstva Peter Pellegrini. Jeden z bývalých ministrov rezortu Eugen Jurzyca, poslanec za SDKÚ-DS, povedal, že stredná vrstva nielenže zarobí menej v čistom, ale dostane aj menej v podobe služieb od upadajúceho zdravotníctva a školstva. „Školstvo a veda tiež dostanú menej, ešteže vysoké školy si trocha prilepšia. Ale tá trocha nezastaví odliv kvalitných učiteľov do súkromnej sféry a školstvo bude naďalej stagnovať, ak nie upadať," konštatoval.

„Slovensko v rámci štátov Európskej únie sa tak dostáva do ešte väčšieho prepadliska financovania vedy a techniky a suverénne kraľuje na konci rebríčka nielen štátov EÚ," varuje Dušan Čaplovič. Návrh rozpočtu na rok 2015 kritizoval aj predstaviteľ ministerstva kultúry Marek Maďarič (Smer-SD). Z hľadiska kapitoly rezortu kultúry ho označil za neprijateľný.

Predstava hlavy štátu o výkone priamej demokracie

Podnet prezidenta na Ústavný súd SR

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

Viac ako štyristotisíc občanov podpisom na referendových hárkoch požiadalo hlavu štátu o vyhlásenie referenda s otázkami, ktoré podľa nich majú za cieľ zákonným spôsobom chrániť rodinu. Z dvoch možností – do tridsať dní vyhlásiť referendum alebo dať posúdiť otázky ústavnému súdu – si prezident Andrej Kiska vybral tú druhú.

Rozhodnutie prezidenta týkajúce sa referenda o ochrane rodiny považuje Aliancia za rodinu (AZR), iniciátor a organizátor plebiscitu, za nedodržaný sľub, ktorý Andrej Kiska dal. „Keď sme sa s ním stretli pred voľbami, nevyjadril nijaké pochybnosti o referende ani o jeho otázkach, ktoré boli známe," povedal Anton Chromík, hovorca AZR. „Naopak, prisľúbil nám, že referendum spojí s niektorými voľbami," dodal.

■ DIPLOMACIA PREZIDENTA

Prezident SR Andrej Kiska chce, aby súd preskúmal súlad predmetu referenda s ústavou a jeho zásah do základných ľudských práv a slobôd. Prezident verejne potvrdil, že podľa prebiehajúcich kontrol bude petícia spĺňať potrebný počet podpisov nevyhnutných na vyhlásenie referenda. Súčasne sa však intenzívne zaoberal tým, či predmet referenda sa týka alebo netýka základných práv a slobôd. Ak by sa týkal, takéto referendum nie je možné. Andrej Kiska vyhlásil, že si veľmi váži ľudí, ktorí iniciovali i spolupracovali na zbieraní podpisov pod petíciu, ocenil ich osobnú angažovanosť. „Zároveň som presvedčený, že aj týmto ľuďom a všetkým, ktorí petíciu podpísali, záleží na tom, aby vypísané referendum nemohlo byť spochybnené v rámci súladu s ústavou," povedal Andrej Kiska. „Keďže takéto pochybnosti existujú, podal som podnet na preskúmanie návrhu referenda a otázok v ňom ústavným súdom," zdôvodnil svoje rozhodnutie.

■ ŠTYRI OTÁZKY

V navrhovanom referende chce AZR občanom položiť štyri otázky. Či súhlasia s tým, aby sa manželstvom mohol nazývať len zväzok jedného muža a jednej ženy, či súhlasia, aby si homosexuálne alebo iné zväzky nemohli nárokovať práva manželstva, či súhlasia, aby si homosexuálne zväzky nemohli nárokovať adopcie detí a či súhlasia, aby rodičia mohli rozhodovať

AKTUÁLNE

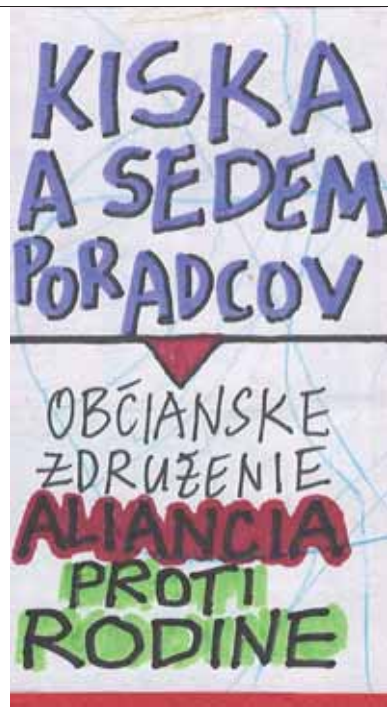
o spôsobe výchovy a vzdelávania svojich detí v školách pri citlivých kultúrno-etických veciach, ako je sexuálne správanie alebo eutanázia.

Hovorca AZR Peter Kremský prirovnal prezidentovo rozhodnutie k rozhodovaniu politických elít, ktoré si chcú ponechať moc vo svojich rukách. „Je to obrovské sklamanie z postoja prvého občianskeho prezidenta, v tomto duchu dostávame aj maily a telefonáty z celého Slovenska," dodala Eva Grey z aliancie. Anton Chromík zopakoval, že AZR v prípade otázok v referende „nevidí nič, čo by zasahovalo do nejakého základného práva". „Ani registrované partnerstvo, ani adopcie homosexuálnymi pármi nie sú základným právom, boli by sme veľmi neradi, ak by ústavný súd konštatoval opak," dodal v tejto súvislosti ďalší hovorca AZR.

■ APEL HLAVY ŠTÁTU

Prezident verejne apeloval na všetky zúčastnené strany, aby diskusia o otázkach, ktoré sa objavujú v referende, bola tolerantná, slušná a viedla k pochopeniu ľudí s odlišným názorom. Priamo s tým súvisí stav demokracie na Slovensku. Občania zrejme strácajú dôveru v kvalitu demokracie prenesenej, teda zákonodarnej činnosti poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, a pod dojmom nemožnosti dosiahnutia svojich práv sa utiekajú k priamej demokracii – k vyjadrovaniu vlastných názorov a požiadaviek formou referend. Ak im aj táto nádej zlyhá, bude na Slovensku naozaj zle.

(Viac aj na strane 4)

VŠIMLI SME SI

Základná organizácia Slovenského zväzu včelárov v Komárne pripravuje na 13. septembra v Komárne v budove Matice slovenskej druhý medový festival včelích produktov. Podobne ako roľníci slávia dožinky na oslavu ukončenia žatvy, aj včelári spolu s návštevníkmi festivalu tak oslávia svoje medobranie.

Druhý festival včelích produktov

Z hľadiska udržania zdravia a zvyšovania imunity človeka tvoria včelie produkty v doterajšom vývoji ľudskej spoločnosti absolútnu špičku. Napriek obrovským pokrokom vedy nepodarilo sa umelo vyrobiť náhradu prírodného medu. Na komárňanskom festivale medu včelári predvedú produkty, ktoré v značnej miere ovplyvňujú zdravie i kvalitu nášho života. Nepôjde však len o predaj a propagáciu medu, propolisu či peľových zrniek, počas celého dňa tu budú prebiehať sprievodné akcie, o ktoré sa postará Dramaťák, Veselá Kapela, Klub dôchodcov, ale aj Slovenskí rebeli. Súčasťou budú i tri nesmierne zaujímavé prednášky o blahodarných účinkoch včelích produktov či včelstiev vôbec na náš život. Bude sa hovoriť aj o liečení včelími produktmi – apiterapii, v ktorej je skumulovaná empíria ľudového liečiteľstva uplynulých tisícročí. Celodenný program si vychutnajú tak dospelí, ako aj deti. Súčasťou bude výstava, predajné stánky, súťaže a ocenenia, ale i občerstvenie. Návštevníci podujatia budú môcť ochutnávať ponúkané produkty a rozhodnúť o najlepšom mede regiónu, najlepšej medovine, najlepšom peli a ostatných včelích produktoch regiónu Komárna.

Pavol PETRUŠ

Profesorka Emília Hrabovec na čele ústavu v Ríme

Orientácia na ťažiskové obdobia

Okolo zriadenia SHÚ sa na pôde NR SR dlhodobo viedli rozporuplné diskusie. Najväčším problémom bol nedostatok finančných prostriedkov, ktorý bol napokon určujúci pri provizórnom riešení sídla ústavu. V súčasnosti SHÚ v Ríme pôsobí na dvoch adresách: v Bratislave a v Ríme. V Ríme využíva pôdu Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda. Aj keď sa inštitúcia borí s vážnymi nedostatkami, profesorka E. Hrabovec je rada, že zatiaľ máme aspoň niečo.

■ ORIENTÁCIA VÝSKUMU

Ťažiskovými témami SHÚ sú veľkomoravské obdobie, cyrilometodská misia a cyrilo-metodské dedičstvo, Slováci v Uhorsku, slovenský podiel na uhorskom štáte, vývoj slovenského národného povedomia a slovenskej národno-štátnej identity a dejiny Slovenska a Slovákov v 20. storočí vo svetle vatikánskych a talianskych archívov. Bývalý minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič na ustanovujúcej schôdzi pripomenul, že „absencia slovenského historického výskumu v citlivom a pres-

ČO INÍ NEPÍŠU

tížnom rímskom a vatikánskom vedeckom a kultúrnom prostredí doteraz spôsobovala Slovensku vážnu škodu". Francúzsko už v sedemdesiatych rokoch 19. storočia otvorilo v Ríme vedeckú inštitúciu na historické bádanie a Nemecký historický ústav v Ríme vznikol v osemdesiatych rokoch 19. storočia.

V súčasnosti má SHÚ v Ríme schválených šestnásť projektov od najstarších, teda rímskych dejín na Slovensku až po 20. storočie. „Dva projekty pokračujú vo výskume stredovekých slovacikálnych dokumentov v rámci série Monumenta Vaticana Slovaciae," približuje úlohy ústavu profesorka E. Hrabovec a dodáva, že jeden košický historik zistil, že z Košíc boli za horthyovskej okupácie odcudzené dominikánske dokumenty, ktoré sa za neznámych okolností ocitli v Ríme. Aspoň ich kópie by chcel priviezť na Slovensko.

■ ŠTEFÁNIKOV ZÁSTOJ

Centrálnou postavou 20. storočia bol Milan Rastislav Štefánik. profesorka Hrabovec pripomína, že „vôbec nie je známe, že zatiaľ čo Masaryk alebo Beneš boli z presvedčenia antiklerikálni, protikatolícki, tak Štefánik, aj keď pôvodom evanjelik agnostického presvedčenia, si bol vedomý toho, že slovenskú politiku nemožno robiť bez zohľadnenia katolíckej identity väčšiny slovenského národa. A preto osobne navštívil pápeža, aby ho presvedčil o česko-slovenskej štátnej idei. „O tom sa dodnes prakticky nič nevie," uzatvára profesorka Emília Hrabovec.

Eva ZELENAYOVÁ

Médiá na Slovensku „tetujú“

Maroš M. BANČEJ

Nedávno som si čakajúc na električku všimol jednu mladú dámu. Mala okolo dvadsať, postavu, ako sa vraví krv a mlieko, no a vo výstrihu trička jej vykúkalo tetovanie. V súčasnosti, keď je pomaly výnimkou, aby mladý muž či mladá žena nemali nejaké obrázky na koži, ma však predsa len niečo zaujalo. Spomínaná deva mala vo výstrihu vytetovaného medveďa, ktorý sa prediera cez krovie. Neklamem! Možno išlo o zapálenú ochrankyňu zvierat, prípadne má kladný vzťah k medveďom ako takým, ale mne prebehlo hlavou niečo iné. Predstavil som si dotyčnú dámu na prahu dvadsiatky ako babičku, ktorá sa hrá s vnúčikom napríklad v Medickej záhrade. Bude mu rozprávať o tom, že keď mala dvadsať, tak medzi celebrity sa počítala napríklad XY, ktorej jedinou prednosťou bolo ukazovanie chirurgicky vylepšených predností. Porozpráva mu o nekonečných seriáloch, hercoch a herečkách, ktorí v tých časoch leteli a o ktorých nebude mať vnúča ani potuchy, keďže zmizli v kolotoči šoubiznisu. No aj o tom, že pri nádhernom komplexe Eurovea stálo akési Slovenské národné divadlo. Možno mu čosi povie tiež o hudbe svojej mladosti, taktne vynechajúc vulgárnu raperskú scénu. No a na záver mu azda rozpovie, ako vyzerala Bratislava v čase jej mladosti, keď ju developeri ešte len načali. Vnúčik sa bude čudovať, že Železná studnička nebola vždy vilovou štvrťou pre VIP klientov, ale boli časy, keď sa tam dalo len tak ísť a opekať slaninku. Politikov stará mama nebude vnukovi ani spomínať. Za tie roky sa ich totiž vymenilo toľko a ešte k tomu nerozoznateľne rovnakých, že by to nemalo zmysel. Napokon vnúčik aj tak poprosí: Babka, ukáž mi medveďa. A babka trochu v pomykove odhalí dekolt, kde sa z krovia, už zvráskaveného, prediera tatranský chlpáč. Prečo o tom píšem? Rovnako ako nezmazateľné stopy na koži od tetovania ostávajú vo väčšine ľudí nezmazateľné stopy v mysli zanechané terajšími médiami. Našinec sa stále ešte podvedome drží starého zvyku, že keď to bolo v novinách, prípadne v televízii, tak je to pravda. Ani na um mu nezíde hlbšie sa zaujímať, kto dotyčné médium vlastní. Stačí mu predsa, že

KOMENTÁR

tá a tá hlásateľka či hlásateľ boli na dovolenke tam a tam. Nasledujú vzťahy medzi celebritami z obrazovky, rozvody, svadby a následné tehotenstvá. Z pasívnych „čítačiek správ“, ktoré im pripraví niekto v zákulisí, sa stávajú takmer mienkotvorné osobnosti a jednoduchý človek im verí. Veď má pocit, že ich pozná. Videl predsa vo vysoko nákladovom bulvárnom denníku, ako sa dotyčná vydáva, ako sa blázni na dovolenke so svojím potomkom, ako sa rozvádza pre „neprekonateľné nezhody“ so svojím mužom a tak ďalej. Až po ďalšiu svadbu... Médiá nás totiž nezmazateľne tetujú. Tetujú nás v našich hlavách. Uvzato nám podsúvajú ten názor, ktorý má byť pre nás smerodajný. Stáva sa, že niekto je zmätený z toho, že zo včerajších spojencov sa stali nepriatelia a z teroristov bojovníci za slobodu, ale to sa spraví. Niekoľko týždňov mediálnej masáže a všetko je tak, ako má byť. Presnejšie, všetko je tak, ako to nalinkovali majitelia či majiteľ média, ktorý však vo väčšine prípadov ostáva ako správny režisér nenápadne v zákulisí. Logicky by mali verejnoprávne médiá, teda u nás RTVS, vniesť trochu rovnováhy do tvrdo prospechárskeho prostredia komerčných médií. Bohužiaľ, aj tam v poslednom čase badám silný tlak určitých kruhov prezentujúcich tú „svoju pravdu“ a svoj pohľad na dianie vo svete a na Slovensku. Proruskí separatisti terorizujú Ukrajinu... Opoziční poslanci sa zhodli na tom, že ekonomika upadá... Osobnosti podporili iniciatívu za rovnoprávnosť gejov a lesbičiek... A tak ďalej a dookola. Že bola nejaká akcia pripomínajúca našich vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda? Zišli sa detské spevácke zbory v Rimavskej Sobote? Vyšla podnetná kniha o kráľovi Svätoplukovi? Nič a ešte raz nič. Nie je to tak dávno, keď Matica slovenská a Slovenské národné noviny usporiadali okrúhly stôl na tému verejnoprávnosť a médiá. Z RTVS sa tam neunúval nikto. Každú firmu, noviny či iné médium totiž kreujú ľudia vo vedení. Ak chcú (alebo musia) tetovať do mozgov bežných občanov predpísané vzory, čo by tam asi tak robili.

Krotitelia držiteľov rána

Ivan BROŽÍK

Prežiť celý život v učiteľskej rodine je takmer na diagnózu. To, že sa vo vysokom produktívnom veku priatelím s mnohými žiakmi, ktorých mama učila na základnej škole pred viac ako štyridsiatimi rokmi, akosi k tomu patrí. Oni spomínajú na svoju učiteľku, ja na jej triedy. Na oboch stranách ide o celkom pekné spomienky. Až kým raz matka jedného drzého a nespratného prváčaťa, pestro oblečená a zlatom ovešaná, krátko po „revolúcii“ po vystúpení zo sedemmetrového mercedesu nevylepila pani učiteľke facku rovno pred nastúpenou školou ráno pri vchode. Po polstoročí driny v školských laviciach naozaj zaslúžená spoločenská vďaka od počernej dámy. Od jedinca, ktorý si myslí, že môže všetko.

Čo dnes môže učiteľ? V demokracii, v modernej škole? V Dobšinej napríklad musia učiť dieťa, aby si vedelo utrieť zadnicu, lebo jeho rodičia šesť rokov mali iné povinnosti, ako sa starať o vlastného potomka. Napríklad – zadovažovať si ďalších.

POZNÁMKA

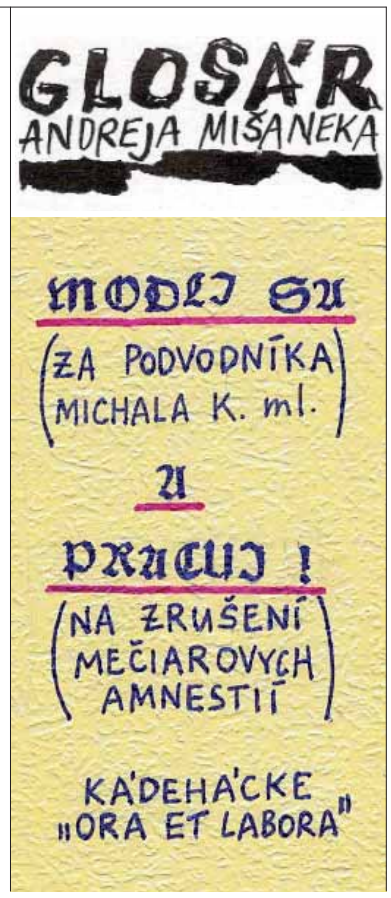
V hlavnom meste zas učiteľ musí zatínať zuby, keď sa mu fagan vyškiera a „mobiluje“ si ho. Veď sa len opováž mi ho zobrať, zajtra ti to tatko vysvetlí!

Kdesi sa nám stratili normálne deti s normálnymi rodičmi. Máme deti zanedbané, deti zo „sociálne slabého prostredia“, deti z „vylúčených skupín“, deti nadané, hyperaktívne, znevýhodnené, ale deti normálne nemáme. Nemáme deti, ktoré by v auguste, niekedy po pätnástom, nastúpili s učiteľkami na brigády učebnice potriediť, triedy upratať – božemôj, aké krásne dva týždne kamarátstva s učiteľkami a so školou sme to kedysi prežívali. Dnes sú na to sponzori alebo iba sami učitelia a pedagogickí pracovníci.

Určite nemá význam vypisovať úvahy na tému kedysi a dnes. Spoločnosť sa, našťastie, vyvíja. Na druhej strane však – nanešťastie sa vyvíja aj spoločenský status pedagóga. Kedysi typický predstaviteľ strednej triedy, zastupujúci inteligenciu, s primeraným príjmom a s prirodzenou vážnosťou, dnes je to v podstate námezdný robotník, ktorý jediné, čo smie, je akurát tak byť ticho. Byť ticho, keď je decko drzé, nevychované, lebo ono má za rodiča „niekoho“ – fuj, horšie ako za socializmu. Byť ticho, keď je žiak nepripravený, lebo aj tak mu to rodičia stokrát ospravedlnia ignorujúc skutočnosť, že tým práve oni najviac svojmu dieťaťu škodia. Učiteľ musí byť ticho, keď žiaci, keď rodičia, keď vrchnosť... proste v podstate jeho mzdou je „držhubné“. Každý síce očakáva, že učiteľ žiakom odovzdá to najlepšie zo seba – vedomosti, vzťah k životu, k povinnostiam, ale každý mu hádže všetko možné pod nohy, keď to tak robí – a najviac samotní rodičia žiakov.

Koľko len učiteľov v dôchodkovom veku som v poslednom čase počul povzdychnúť si: „Ja by som to už robiť ani nemohol, ani nechcel...“ Teda tých najskúsenejších a možno aj najodolnejších. A sú to všetko takí učitelia, ktorých žiaci sú dnes poprední manažéri, politici, vedci, lekári, svetovo uznávané osobnosti.

Vždy začiatkom školského roka si spomínam na tých mojich pedagógov. Prísnych, no priateľských, náročných, ale láskavých a pri trestoch spravodlivých. A ďakujem im všetkým za to, že sa usilovali vychovať z nás ľudí.

AKO BOLO, ČO BOLO

Pustovník Svorad ako náš trvalý vzor

Peter VALO

Dovoľujem si vám pripomenúť legendu o sv. Svoradovi. Tento pustovník prišiel do okolia Nitry v dvadsiatych rokoch jedenásteho storočia. Od rána do večera pracoval do roztrhania tela a dobrovoľne trpel za hriechy svojich blížnych. Keď sa mu zdalo, že trpí málo, rozhodol sa, že nebude spávať. Oddychoval posediačky na vysokom kláte. Aby nezaspal, vybudoval okolo klátu plot, do ktorého zasadil ostré tŕne. Ak sa unavené telo naklonilo na niektorú stranu, okamžite ho prebudilo pichľavé bodnutie. Na udržanie hlavy vo vzpriamenej polohe si vymyslel ďalší dotykový senzor. Nad klát namontoval obruč, na ktorú zavesil veľké kamene. Ak by mu hlava začala padať, kamenný „senzor“ ju prebudil. Ani na stravu si Svorad zvlášť nepotrpel. Na štyridsaťdňový pôst mu stačilo štyridsať orechov. Keď mu v žalúdku začala vyhrávať „rómska“ muzika, prekryl jej koncert buchotom sekery, ktorou klčoval les.

Ako sme na tom my? Brusel ženie našu vládu do sankcií voči Rusku a možno aj do vojny. Multimilionár v prezidentskom kresle hovorí: „Sankcie pre nás môžu znamenať aj istú ekonomickú stratu a všetci chceme veriť, že prechodnú a dočasnú – ale musíme byť pripravení túto stratu prijať.“ Na straty pri takejto politike zvyčajne doplatia najmä najchudobnejší. Potraviny, ktoré predtým kupovali Rusi, sa dovalia k nám a celkom dorazia naše chatrné poľnohospodárstvo.

Česi sa zmohli aspoň na demonštráciu, pri ktorej tlačili po Prahe na vozíku Švejka s barlami, ktorý už nekričal: „Na Belehrad!“ ako ten Haškov, ale aktualizovane: „Na Moskvu!“ My sa prihrbíme a ideme ďalej. Povieme si, ešte sa to dá nejako vydržať. Máme síce jedny z najnižších dôchodkov a platov v Európskej únii, no väčšina z nás ešte nemusí držať diétu v štýle nitrianskeho Svorada. Zatiaľ sa nič nedeje. U takých Španielov je to ináč. Španielsky premiér Mariano Rajoy sľúbil, že občanom, ktorým sa skončil nárok na zvyčajné dvojročné vyplácanie dávok v nezamestnanosti, ich budú vyplácať ďalšieho pol roka. Keby to neurobil, mal by plné ulice rozzúrených demonštrantov. U nás je podpora v nezamestnanosti pol roka, ceny stúpajú a my len držíme ako hluchý dvere. Utešujeme sa, že v Albánsku alebo Rumunsku sa majú ešte horšie a v Afrike tam je úplná bieda, preto organizujeme zbierky na černošské detičky. Okrem toho staviame útulky pre túlavé mačky a psov, lebo aj ony majú právo na dôstojný život. Zatiaľ v zime mrznú na uliciach bezdomovci. Niektorým z nich tento štýl života asi vyhovuje, ale stále viac sa rozrastá vrstva ľudí, ktorí sa ocitajú v rovnakej situácii. Možno už začínajú umierať od hladu. Napriek tomu sa hanbia ísť žobrať. Skromnosťou a utrpením sa približujú k legendárnemu Svoradovi. My neprotestujeme. Prosto, sme radi, že sme radi.

Čoraz viac našincov žije pod hranicou chudoby. Ale my vydržíme. Dobre sa vládne národu, ktorý má vzor v Svoradovi. Je však smutné, ak niekto cynicky zneužíva pokoru na manipuláciu pokojamilovných ľudí. S Jožom Cillerom z Lojza sme spáchali Pesničku na indexe. Nezahrajú ju v nijakom rozhlase. V nej sa totiž spieva: Môžu ma celkom okradnúť //Môžu mi nedať plat//Ja lopotím do úmoru //A budem stále rád//Vždy som so všetkým spokojný//Služobník pokorný// Len rúbte na mne polená//Nebudem odbojný.

Nezvyknem hovoriť o amerických filmoch. Teraz si však poslúžim sekvenciou z westernu Sedem statočných, kde sa hovorilo o murárovi, ktorý padal zo strechy mrakodrapu a hovoril si: „Ešte je to dobré...“ Takto akosi je to aj s nami, keď sa po každom ďalšom bremene, ktoré nám ktosi navalí na chrbát, utešujeme vetičkou: „Ešte je to dobré.“

SEBAOBRANA

Slovensko sa napriek tomu, že patrí do skupiny najbohatších štátov sveta, združených v OECD, ocitlo zároveň aj medzi najúbohejšími krajinami sveta. Spôsobila to naša miera nezamestnanosti a inflácia, ktoré sú ukazovateľmi biedy. Agentúra Bloomberg zverejnila rebríček krajín podľa tzv. Misery indexu, teda indexu biedy, ktorý dávnejšie vytvoril ekonóm Arthur Okun. Pri tomto meraní sa spočíta miera nezamestnanosti a inflácie danej krajiny. Čím je číslo väčšie, tým je na tom štát horšie. Problémom indexu však je, že mnohé krajiny nezverejňujú presné alebo aktuálne údaje, a tak sa v rebríčku nachádzajú aj také vyspelé štáty, ako je napríklad Fínsko. Na druhej strane v ňom zas často chýbajú štáty tretieho sveta, ktoré o daných kritériách agentúram neposkytujú nijaké údaje.

Index biedy

Niektorí ekonómovia a najmä sociológovia tiež tento index kritizujú s argumentom, že miera nezamestnanosti vplýva na šťastie alebo nešťastie ľudí v spoločnosti viac ako inflácia. Napriek oprávnenosti kritiky parametrov všeobecne sa uznáva, že ak sú tieto veličiny vysoké, nie je to pre daný štát a jeho občanov nič dobré. V najnovšom rebríčku spomenutej agentúry sa možno pre nás trochu prekvapivo objavilo aj Slovensko. Odborný magazín Business Insider publikoval aj vetu, že náš „ekonomický rast brzdí korupcia a pomalé riešenie súdnych sporov“. Nuž, s tým sa dá súhlasiť.

Na druhej strane, aktuálne na domácej pôde zaznela táto veta: Posilniť sociálnu súdržnosť na Slovensku, prispievať k znižovaniu chudoby a k odstráneniu jej najhorších foriem, to je cieľom Operačného programu potravinovej a základnej materiálnej pomoci. Návrh jeho znenia pre programové obdobie 2014 až 2020, ktorý predložilo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny (MPSVR) SR začiatkom septembra, schválila vláda. Na tento cieľ by sa malo v najbližších siedmich rokoch použiť 65,1 milióna eur najmä z fondov Európskej únie.

Prostriedky z Fondu európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby majú byť určené na zmiernenie potravinovej a materiálnej deprivácie a extrémnych foriem chudoby s najväčším vplyvom na sociálne vylúčenie, ako je bezdomovstvo, chudoba detí a potravinová deprivácia. Chudobní u nás trpia najmä nedostatkom potravín a základných hygienických potrieb.

„Za materiálnu depriváciu pre podmienky SR je považovaný najmä nedostatok potravín a základných hygienických potrieb u príjemcov pomoci v hmotnej núdzi a osôb bez prístrešia,“ vysvetľuje rezort práce v predloženom dokumente. Navrhované opatrenia v rámci operačného programu sa zameriavajú na poskytovanie potravinových a hygienických balíčkov, teplého jedla a podporu distribúcie darovaných potravín.

„Potravinovú a materiálnu pomoc budú poskytovať organizácie, ktoré majú prax a skúsenosti s poskytovaním pomoci najodkázanejším osobám, respektíve s prácou s nimi,“ dopĺňa ministerský dokument rezortu, ktorý zastrešuje oblasť sociálnych služieb a hmotnej núdze. Ministerstvo bude riadiacim orgánom operačného programu. V rámci celkovo vyčlenených 65,1 milióna eur z fondov EÚ predstavuje spolufinancovanie zo slovenského štátneho rozpočtu sumu 9,76 milióna eur.

Robert LANDIS

Vážime si človeka, rodina je však na rebríčku hodnôt najvyššie

Deti a rodiny nemožno poraziť...

Zhováral sa Ivan BROŽÍK – Foto: zdroj internet

Vzdelaním i povolaním je právnik, je jeden z hovorcov Aliancie za rodinu (AZR). Po tom, čo sa prezident republiky obrátil na Ústavný súd SR s tým, či sú alebo nie sú referendové otázky v súlade s ústavou, naše noviny požiadali o názor Antona CHROMÍKA.

● Občania, je ich viac ako štyristotisíc, využili ústavnú možnosť výkonu priamej demokracie a požiadali predstaviteľov štátu, v ktorom žijú, aby sa zaoberali ich požiadavkami. Štát teraz zisťuje, či je ich požiadavka v súlade s ústavou.

Prvýkrát občania sami úspešne iniciovali petíciu za referendum a dali ju prvému občianskemu prezidentovi. Je to prezidentova kompetencia, čo nespochybňujeme, ale ide o spôsob použitia. Predpokladali sme, že tento inštitút by sa mal uplatniť pre prípad extrémizmu a mal by byť skôr výnimkou.

● Parlament na jar novelizoval ústavu vetou o postavení rodiny v spoločnosti. V tejto vete však nie je nijaký rozpor s otázkami, navrhovanými AZR a jej sympatizantmi do referenda. Prečo sú teda tie zrazu možno „neústavné“?

No to by sme aj my radi vedeli. Pretože my sa nikdy nepýtame priamo na to, čo máme v ústave, ale na to, aby sa niečo, čo tam nie je, zrazu právom nestalo.

● Všetci vieme, ako dlho trvá procedúra posúdenia ústavnosti na Ústavný súd SR, najmä ak je v nekompletnom zložení. Čo dovtedy mienite podniknúť v záujme riešenia referenda?

Gándhí raz povedal, najskôr nás ignorujú, potom sa nám vysmievajú, potom proti nám bojujú a nakoniec zvíťazíme. Sme medzi prvou a druhou etapou. To však neprekáža, porazený môže byť iba ten, kto si porážku uzná. A keď sa pozrieme na svoje rodiny a deti, vieme, že nemôžeme uznať nijakú porážku. Potrebujeme o týchto hodnotách stále hovoriť a týmto sa nám vytvára priestor. Možno by to nebolo ani také cenné a ľudia by si neuvedomovali, ako je to dôležité, ak by pred nimi nestálo toľko prekážok a ak by sa niektorí tak strašne nesnažili tie referendové urny pred nimi schovávať. Budeme hovoriť o hodnote rodiny, o tom, že deti sa môžu rodiť len medzi mužom a ženou, preto je ich vzťah výnimočný.

● Sám ste právnik, vidíte nejaký rozpor otázok s ústavou?

Rozpor sa dá nájsť iba v jednom jedinom prípade, ak sudcovia vytvoria nové právo, ktoré v ústave nikdy dosiaľ nebolo. Právo na registrované partnerstvo či adopcie detí homosexuálnymi skupinami nie je v našom práve. Veríme, že Ústavný súd SR nebude blokovať už aj tak dosť dokmásaný inštitút referenda.

● AZR získala ešte pred prezidentskými voľbami vyjadrenia kandidátov o ich prípadnom postoji k referendu – v prípade kandidáta Kisku nastáva rozpor v slovách a v činoch. Čo to vo vás evokuje?

No teraz už len úsmev. Je to jeho rozhodnutie a jeho zodpovednosť. Pozrite, my sme jednoduchí a otvorení ľudia, mnohí zástupcovia občianskych združení pomáhajúcich týraným ženám, deťom z detských domovov. Tých štyristoosemtisíc ľudí sú tiež normálni občania, ktorí si zaslúžia, aby si ich elity vypočuli.

● Život je aj o sklamaní, aké pocity máte v týchto dňoch v Aliancii a v radoch jej sympatizantov?

Nič sme neprehrali, iba sme spoznali názor pána prezidenta. A to je vždy lepšie vedieť skôr ako neskôr. Predstavme si situáciu, že by sme zbierali dlhšie, a to, že nestihneme komunálne voľby, by padlo na našu hlavu. Ak by sme čakali a zbierali podpisy až do parlamentných volieb, boli by sme z rozhodnutia pána prezidenta ešte viac prekvapení a malo by to vážnejšie následky. Pána prezidenta teraz extrémni liberáli oslavujú a vnímajú ho ako svojho človeka a nás normálnych ľudí, ktorí len povedali: nechajme tu súčasný právny stav, „rituálne mediálne“ popravujú, tešia sa, či robia karikatúry. No nijaká práca nebola márna, neboli márne tie prebdeté posledné noci, ktoré dobrovoľníci nespali a ťahali nočné, lebo spočítavali a číslovali hárky. Chceli sme to veľmi stihnúť a my sme to dokázali. Máme oddychový čas, ktorý je veľmi krátky, pretože budeme musieť čím skôr hľadať reklamné miesta, materiálnu podporu a spôsoby, ako k ľuďom dostať informáciu o tom, čo sa deje a čo môžu čakať, ak sa nepostavia rodovej ideológii. Musíme k nim dostať správu, že tvárenie sa, že registrované partnerstvo nezasiahne aj ich deti, je ilúzia, môžu vám o tom viac povedať rodičia v Amerike, kde nemôžu protestovať, keď ich deti učia z knižky o tom, ako sa zamiloval a oženil princ s princom.

● Povedzte úplne otvorene – je vaše úsilie zamerané za niečo, alebo proti niekomu?

Vážime si každého človeka, aj homosexuálne orientovaného. Má slobodu a aj túto jeho slobodu si vážime a rešpektujeme ju a vždy budeme. V tejto slobode dnes u nás homosexuáli žijú. Sú úplne rovnocenní ako my. Máme však aj u nás postavené hodnoty a tie majú svoj rebríček. Na prvom mieste je rodina a deti. Každé jedno dieťa tu na svete má otca a mamu.

● Aj vy viete svoje o tom, aké je to žiť „proti niekomu“.

Vidíme, ako sú matky zatvárané v Nemecku, keď odmietli liberálnu sexuálnu výchovu. Nestačí to na to, aby sme si uvedomili, že tu ide o našu slobodu a slobodu našich detí. Pozrite sa, ako sa správajú teraz, keď tu nie sú registrované partnerstvá, prečítajte si diskusie pod mojimi článkami na SME. Silná agresivita, obrátená aj proti mojim deťom. Aká bude tá agresivita po schválení registrovaných partnerstiev? Snahu o zakotvenie trestného činu homofóbie za slová už prezentovali.

Referendové otázky:

1. Súhlasíte s tým, aby sa manželstvom nemohlo nazývať žiadne iné spolužitie osôb okrem zväzku medzi jedným mužom a jednou ženou?

2. Súhlasíte s tým, aby párom alebo skupinám osôb rovnakého pohlavia nebolo umožnené osvojenie (adopcia) detí a ich následná výchova?

3. Súhlasíte s tým, aby žiadnemu inému spolužitiu osôb okrem manželstva nebola priznaná osobitná ochrana, práva a povinnosti, ktoré sú právnymi normami k 1. 3. 2014 priznané iba manželstvu a manželom (najmä uznanie, registrácia či evidovanie ako životného spoločenstva pred verejnou autoritou, možnosť osvojenia dieťaťa druhým manželom rodiča)?

4. Súhlasíte s tým, aby školy nemohli vyžadovať účasť detí na vyučovaní v oblasti sexuálneho správania či eutanázie, ak ich rodičia alebo deti samé nesúhlasia s obsahom vyučovania?

Agentka Tünde a Lo(Mika)rove dane

Drahoslav MACHALA

Bola raz jedna historička Tünde, ktorú pomáhala stvoriť a etablovať istá Fazekášová, známa maďarónka, kedysi sa potulujúca vo vydavateľstve Perfekt. Našťastie, Perfekt je opäť perfektný a jeho riaditeľ Eduard Drobný azda pochopil, ako jeho vydavateľstvo Tünde knihou o Bátoryčke oblafla. Vzápätí maďarónskej koncepcii o dobrej a slušnej a nešťastnej grófke Bátoryovej naletel sám veľký režisér Juraj Jakubisko a jeho produkčná Deana Horváthová. A nová maďarónska legenda s výdatnou finančnou sponzorskou pomocou OTP banky (ktorá medzitým záhadne zmizla z trhu?) sa prostredníctvom skvelého Jakubiskovho umenia zašila pod kožu preľaknutých Slováčikov. Bátoryčka je NEVINNÁ! Za všetko môže ten skazený luterán, čo vymyslel Žilinskú synodu, ten diabol pekelný Juraj III. Turzo! Ten, čo chcel Bátoryčku len okradnúť, zhrabnúť jej majetky v Čachticiach a po celom Slovensku aj v Sedmohradsku... Aká krásna maďarónska rozprávka. A čo svedectvo evanjelického kňaza v Čachticiach, ktorý dosvedčil, že Bátoryčka po nociach katovala desiatky nevinných slovenských dievčat. Verila, že ich krvou si predlžuje mladosť...

O ČOM JE REČ

Šokuje, že kamuflážničku Tünde oficiálne zamestnáva a najmä platí aj z mojich daní Historický ústav Slovenskej akadémie vied a nechá ju šíriť jej výmysly verejne vo verejnoprávnom rozhlase. To, čo sa deje v RTVS, je čistý, čistokrvný stredovek, akoby ste pozerali film Posledná bosorka. To niet medzi slovenskými historikmi jedného statočného človeka, ktorý tie voloviny rozmetá na miništrov? Takže odkazujem vrchnému cenzorovi Mikovi, aby prestal s týmito praktikami, lebo môže prísť na Bottove verše z básne Smrť Jánošíkova. Nech si tie jeho verše Lo(MIKA)r pripomenie!

Od Tatier k Dunaju ľudia si šopkajú:
Ber, pane, tie dane, však príde rátanie.
Ber, vĺčko, však ty to zaplatíš raz kožou!
nezvieš skiaď, iba keď zblysne dvanásť nožov:
„Stoj! tisíc hrmených!“ – vyskočia desiati –
„stoj! – daj Bohu dušu a chlapcom dukáty!“
Nad hlavou paloše, na prsiach pištole:
„Sem, pane, tie zdrané slovenské mozole!“

Od Tatier k Dunaju siroty spievajú:
Dajže, Bože, šťastia hôrnemu šuhaju!
Šťastia, Bože, šťastia zrána i zvečera,
a to takou mierou, ako nám on merá.
Merá nám on, merá dukáty z klobúka,
červenú angliu od buka do buka.
Nad horou na skale perečko sa belie:
kloňte sa chalupy, traste sa (STV) kaštiele!
Bo kohos' Jánošík na paloš načiara,
tomu nespomôžu ani tria cisára;
a komu odpíše lístoček trirohý,
toho nezachráňa múry do oblohy.
Raz junák zapískne – z dvanásť pušiek blyskne;
druhý raz zapískne – tisíc chlapcov zvýskne;
tretí raz zapískne – šabličky zazvonia
zhora od Považia, zhora od Pohronia –
a jedným sa hlasom ozvú štyri strany:
„My sme u nás doma – my sme tuná páni!“

Do roka a do dňa (dna!), Lo(MIKA)r, na Božom súde! Platiť ti už vyššie eurá za biednu RTVS veru nebudeme!

Výrazné doterajšie mierové usporiadanie medzinárodných vzťahov

Znova politika zadržiavania Ruska

Dušan D. KERNÝ

Záujem o zahraničnú politiku osobitne a v spojení so Slovenskom vo verejnosti nesmierne vzrástol; predchádzajúca bezstarostnosť našej spoločnosti sa prudko zmenila. To treba uvítať a využiť. Vyvoláva to nové možnosti pre verejnosť kriticky sa zaoberať situáciou, v ktorej sme sa ocitli a ktorú nám prichodí žiť alebo ktorú nám nanucujú. Vytvára nové nároky na to, aby sa veci verejne prediskutovávali a nepresadzovala sa monopolizácia výkladu každodenných udalostí a ich príčin.

Ešte nikdy za posledné dvadsaťročie neboli nároky na kvalifikovanú žurnalistiku a publicistiku také vysoké a ešte nikdy za posledné desaťročie nebolo také naliehavé vo verejnej diskusii formovať nevyhnutnosť slovenskej pozície. Ukrajinskou krízou sa končí to, čo vzniklo pred štvrťstoročím, kedysi po perestrojke v ZSSR, po období Gorbačova a následne prezidenta Jeľcina.

■ VATRY Z PNEUMATÍK

V pneumatikách Majdanu zhorelo všetko poperestrojkové mierové usporiadanie medzinárodných vzťahov a strategické partnerstvo Ruskej federácie a Európskej únie. Len zdanlivo je to paradox, že to všetko sa udialo v čase, keď Ruská federácia ekonomicky prosperovala, životná úroveň jej obyvateľstva sa začala zlepšovať, dôchodky po dlhých rokoch konečne boli vyššie, ako je životné minimum, teda Európska únia mala na svojich hraniciach – na rozdiel od Ukrajiny a Bieloruska – čoraz stabilnejšieho partnera. Zahraničnopolitické sebavedomie Ruskej federácie viedlo k definovaniu nových budúcich cieľov Európskej únie a Severoatlantickej aliancie. Ešte v roku 2007 ich predohrou bola analýza dlhoročného znalca strednej a východnej Európy, Pobaltia a Ruska Edwarda Lucasa, jedného z moderátorov podujatí na bratislavskom čoraz vplyvnejšom a určujúcom medzinárodnom fóre Globsec.

■ ČO CHCE RUSKO

Podľa Eduarda Lucasa sa pred rokom 2010 stali metódy Ruska čoraz jasnejšie a účinnejšie, bezprostredný zoznam ruských želaní bolo vidno ako na dlani: išlo o uznanie ruskej prevahy, nadvlády v bývalej sovietskej ríši, „finlandizáciu“ Európy v energetickom sektore, ako aj o medzinárodné uznanie postavenia Ruska ako rovného s rovným, a teda zabezpečenie miesta – či už de iure alebo de facto – v najvyšších fórach Západu. Kremeľ môže podľa autora vychádzať z toho, že Západ sa skôr či neskôr svojich nových spojencov (nových členských štátov EÚ a NATO, osobitne pokiaľ ide o tri štáty Pobaltia – Estónsko, Lotyšsko a Litvu) vzdá alebo ich vlastným pričinením či dôverčivosťou niekedy nebude môcť už viac brániť. Ale tým by došlo k rozkolu Západu alebo k jeho kapitulácii a tomu treba zabrániť.

Rusko má dve možnosti – stojí pred ťažkým rozhodnutím: ak sa vzdá svojich imperiálnych ambícií a vlastného výkladu verzie dejín, v takom prípade sa môže priblížiť k EÚ a NATO. Druhou možnosťou je naďalej robiť svoju vlastnú nezávislú zahraničnú politiku, a to buď v spojenectve s moslimským svetom, alebo s Čínou.

■ PROBLÉM PRE ZÁPAD

Čínska verzia vyzerá v porovnaní s moslimskou príťažlivejšia. Strategické partnerstvo medzi Ruskom a Čínou patrí medzi veľké výdobytky zahraničnej politiky putinovského obdobia a Rusko s Čínou možno azda označiť za dva piliere koncepcie sveta bez Západu (www-World without the West). Rusko sa však tým nikam nedostane, lebo nejde o nijaké prirodzené spojenectvo, pre skutočne efektívnu a nezávislú zahraničnú politiku je Rusko totiž prislabé.

Problém pre Západ je – a bude narastať o to väčšmi, čím bude Rusko bohatšie a autoritárskejšie. Budú narastať a oveľa ťažšie sa riešiť ruské vnútorné problémy, ako aj problémy, ktoré Rusko vytvára navonok. Ruský vplyv na Západe bude narastať, pričom schopnosť a pripravenosť Západu čeliť mu bude klesať. Bývalé satelitné štáty budú zraniteľnejšie a ruské ekonomické nátlakové prostriedky účinnejšie.

Na otázku, čo v takejto situácii robiť, nachádza jednoznačnú odpoveď, ktorá je dnes po ôsmich rokoch od sformovania analýzy už realitou úsilia NATO a EÚ – základom je upevnenie euroatlantického spojenectva, vzťahov USA – EÚ a najmä ich spoločný postup, pretože ide vlastne o obdobu studenej vojny. Ak sa Západ nebude usilovať novú studenú vojnu vyhrať teraz, kým na to má, bude to v budúcnosti oveľa ťažšie. Ak teraz nastúpi Západ na konfrontačný kurz, môže to priniesť hospodárske škody a politickú neistotu. Odklad môže znamenať len jedno: neskôr bude cena oveľa vyššia – možno taká vysoká, že ju Západ nebude môcť zaplatiť.

■ AKO VYHRAŤ

Ako vyhrať novú studenú vojnu a prečo si v tom Západ musí veriť? Práve tak ako kedysi v časoch studenej vojny zbrojenie NATO nebolo zamerané výlučne, len aby sa vyhovelo záujmom zbrojného priemyslu, tak aj teraz musí Západ upredostniť národnú obranu pred záujmami komerčných bánk a energetických podnikov. Teda to, čo dnes vidíme v prípade sankcií: politika sankcií a spoločného prístupu USA – EÚ má prednosť pred ekonomickými záujmami. Západ – aj keď to bude „nepohodlné, nákladné a dokonca bolestivé“ – nemôže pripustiť, aby novú studenú vojnu nevyhral v podmienkach, ktoré si sám určí. Ak si ich neurčí Západ sám, „čas a miesto si zvolí náš sok a možnosti na úspech budú podstatne horšie“, končí sa analýza z roku 2007, ktorá bola inovovaná po roku 2008 následkom vývoja v Gruzínsku. Teda po tom, čo vtedajší prezident Saakašvili si vojenským prepadom Južného Osetska vykoledoval masívnu odpoveď Ruskej federácie. Pozoruhodné je, že už vtedy jeden zo záverov nehovorí o Ruskej federácii, Kremli či V. Putinovi ako o partnerovi v medzinárodných vzťahoch, ale ako o sokovi.

Západ netuší, ako otvára dvere pre čínske záujmy a ciele

Nemec, ktorý radil Putinovi

Dušan D. KERNÝ – Foto: archív SNN

Sankcie Európskej únie proti Ruskej federácii a ruské protisankcie proti štátom EÚ sú po všetkých stránkach témou číslo jeden. Zo všetkých priamych i nepriamych účastníkov tohto diškurzu je však jeden úplne výnimočný – je to nemecký podnikateľ, ktorý radil ruskému prezidentovi, aby sa osobitne zameral na sankcie proti európskemu poľnohospodárstvu a potravinárstvu, lebo tam je najcitlivejšie miesto a najväčšmi ho zasiahne.

Nemecký veľkopodnikateľ Štefan Durr je nositeľ vysokého nemeckého vyznamenania, prijal dokonca ruské občianstvo, pretože je stúpenec toho, čo nazýva agrárny dialóg. Domnieva sa, že za terajšiu krízu na konflikte pokiaľ ide o sankcie, nesie hlavnú vinu Západ. Západ je nielen hlavným vinníkom, ale aj stále prilieva olej do ohňa. Podľa nemeckého podnikateľa dokonca nenecháva prezidentovi Putinovi nijaký priestor, nijaké iné možnosti, pretože ak by neprijal protiopatrenia, vnútropoliticky by bol v Rusku mŕtvy.

■ POTRAVINOVÁ SEBESTAČNOSŤ

Protiopatrenia Ruskej federácie jasne ukázali, ako sú vzájomne EÚ a RF prepojené a navzájom od seba závislé. Pokiaľ ide o dojem Š. Durra z rozhovorov s ruským prezidentom, V. Putin nie je taký, ako ho vykresľujú na Západe, nechce a nevyhovuje mu eskalácia, stupňovanie krízy, nie je to nijaký „tvrďas“, ako sa o ňom tvrdí. Na druhej strane v terajšom konflikte so sankciami zabil dve muchy jednou ranou – vytvoril situáciu tak, aby to nakoniec viedlo k rokovaniam, aby obe strany boli nútené si sadnúť za stôl, a na druhej strane vytvoril možnosť, aby sa dala šanca, príležitosť aj pre ruské poľnohospodárstvo. Napríklad je dlhodobý cieľ, aby sa Rusko stalo v produkcii mlieka a mliečnych výrobkov sebestačné na deväťdesiat percent. Je to dlhodobý cieľ, bude to trvať asi desať rokov, ale je to realistické predsavzatie a terajšia situácia

Vladimír PUTIN

odstránila všetky prekážky pre ruských výrobcov v tejto oblasti. Jedna prekážka padla už teraz – ekonomickí liberáli boli proti, odmietali tento cieľ, teraz už nikomu netreba vysvetľovať, aká dôležitá je ruská potravinová sebestačnosť v základných potravinách, ako Rusi potrebujú svoje vlastné ruské potravinárske výrobky.

■ ZÁPAD JE ZASLEPENÝ

Podobne je to aj v iných oblastiach poľnohospodárstva a potravinárstva – otvorili sa možnosti a odstránili prekážky. Je to mnohostranné, zahraniční producenti usadení v Rusku boli pod veľkým tlakom oproti lacnejšiemu dovozu napríklad z Poľska – teraz sú bez tejto konkurencie.

V celej kríze a pri sankciách sa rozbilo nesmierne veľa porcelánu. Najhoršie na tom je, konštatuje Š. Durr, že Západ si zrejme vôbec neuvedomuje, čo spôsobil a čo spôsobuje, ako sa počas celej krízy nesmierne urýchlil proces čínske-

TÉMA DŇA

ho prenikania, ako západné sankcie otvorili dvere pre čínskych podnikateľov, čínske produkty a čínske firmy.

Mnohé podniky, napríklad aj tie, ktoré vedie v oblasti mliekarenstva Š. Durr, následkom sankcií stoja pred dilemou – dlhé roky pracovali výlučne na amerických strojoch, ale teraz začínajú mať problémy s náhradnými dielmi, doteraz využívali výlučne poľnohospodársku americkú techniku známej firmy John Deer napriek tomu, že ich cena bola vysoká. Ak to bude naďalej pokračovať ako doteraz, ostáva im len presadnúť na ruskú alebo čínsku výrobu – a k tomu zrejme dôjde. Na americkú techniku pôvodne stavili pre jej vysokú technologickú vyspelosť, tá sa, samozrejme, neopravuje kladivom, ale cez počítač – a tak sa im stalo, že inovácie počítačového programu boli zablokované a ony zostali sedieť na nehybnej technike hodnej milióny, lebo spadala pod americké sankcie tzv. dvojitého využitia, teda že by sa dala použiť aj pre vojenské ciele. Takže vyvstala otázka – ak budú sankcie EÚ a USA pokračovať, bude nevyhnutné presadnúť buď na ruskú, alebo na čínsku techniku; niektoré veľké podniky v Rusku už preto začali nakupovať v Číne.

■ Z PORADCU PODNIKATEĽ

Príbeh nemeckého veľkopodnikateľa, muža, ktorý radil Putinovi, aby siahol k protisankciám, je pozoruhodný. Pôvodne prišiel do Ruska ako organizátor spoznávacích zájazdov nemeckých poľnohospodárov, postupne rozšíril svoju činnosť a v rámci vtedajšej nemecko-ruskej spolupráce sa stal aj poradcom v ruskom parlamente v otázkach pozemkovej a poľnohospodárskej reformy. Podstata jeho poradenstva spočívala v tom, aby sa ruskí poslanci, ruský parlament vyhli takej privatizácii ako v oblasti ropného priemyslu – teda aby sa väčšina ruskej pôdy nedostala do rúk len niekoľkých oligarchov. Nakoniec bola pôda rozdelená obyvateľom vidieka, ale tí ju predávali – a tak sa aj Š. Durr preorientoval z dovozu a predaja osiva na vytvorenie veľkopodniku s vlastnou pôdou. Profitoval napokon zo systému, ktorý pomáhal vytvoriť, dnes obhospodaruje jeho podnik okolo dvestotisíc hektárov, jeho firma Econtiva, pôsobiaca v oblasti Voroneže, je najväčším producentom mlieka v Rusku, produkuje denne okolo štyristopäťdesiat ton mlieka a zamestnáva 3 450 zamestnancov. Napriek tomu tvrdí, že jeho podpora skôr ruskej ako západnej strany nespočíva v jeho ekonomických záujmoch, nie je to pre obchodné záujmy. Spočíva to skôr v tom, že dáva za pravdu Putinovi. Želá si, aby sa usporiadalo všetko napätie okolo ukrajinskej krízy a Rusko sa stalo normálnym štátom, krajinou spoločenstva európskych štátov a nebolo zaháňané na druhú stranu plota, kde je Čína. Pod titulkom Radil som Putinovi k sankciám je téma na www.zeit.de/sanktion.

SLOVÁCI V ZAHRANIČÍ

„Rok 2014 sa v našom kraji nesie v znamení spolupráce so zahraničnými Slovákmi,“ povedal žilinský župan Juraj Blanár pri hodnotení polroku pôsobenia novej riaditeľky odboru kultúry a cestovného ruchu ŽSK Zuzany Kmeťovej. „Naši krajania z Poľska, Chorvátska, Maďarska, Česka a zo Srbska sú partnermi župných kultúrnych inštitúcií pri mnohých podujatiach. Veľmi ma teší, že sa táto spolupráca udržiava a rozvíja, aby títo skvelí ľudia a najmä ich potomkovia nezabudli na svoje slovenské korene.“

Kultúrne tradície Slovákov v Chorvátsku

Múzeá, knižnice, kultúrne strediská, galérie a divadlá VÚC majú kontakty so Slovákmi žijúcimi aj v iných štátoch ako Švajčiarsko či Rumunsko. Ako pripomenula nová riaditeľka odboru kultúry a cestovného ruchu ŽSK, aktivity sú rozmanité a pestré a každý zo zahraničných Slovákov si v nich môže nájsť niečo svoje, čo ho spája s jeho rodiskom či s rodiskom predkov. Krajská knižnica v Žiline si chce pripomenúť významnú osobnosť slovenského exilu vo Švajčiarsku, rodáka z Rajeckej Lesnej a saleziánskeho kňaza Martina Mazáka. Pripravujú vydanie publikácie na jeho počesť. Slovenské komorné divadlo v Martine plánuje na budúcu sezónu hosťovanie v Dolnej zemi s inscenáciou hry Vladimíra Hurbana Vladimírova Záveje. Turčianske kultúrne stredisko pracuje na dokumentárnom filme o potomkoch Bukovinských Slovákov. Slovenské deti z Poľska už tradične navštívia počas leta Oravskú knižnicu v Dolnom Kubíne. Oravské kultúrne stredisko so Spolkom Slovákov v Poľsku dokonca získalo financie z eurofondov na vzájomné aktivity. Podarili sa výstavy, prehliadka dychoviek i prezentácia na Dňoch slovenskej kultúry v Malopoľsku. Kysucká knižnica nedávno privítala na kultúrnom podujatí Život je cesta zástupcov Obce Slovákov v Karvinej. Štyridsaťčlenná delegácia zahraničných Slovákov z chorvátskej obce Lipovljany zavítala koncom júna na Kysuce ako vyvrcholenie spolupráce s Kysuckým múzeom.

„Táto spolupráca prebieha od roku 2010; v rámci nej vykonali odborní pracovníci Kysuckého múzea terénny etnografický prieskum a boli nápomocní pri zriadení tamojšieho Slovenského etnodomu. Je to jediná expozícia svojho druhu prezentujúca kultúrne tradície Slovákov v Chorvátsku,“ doplnila Zuzana Kmeťová.

„V auguste sa uskutočnili dve výstavy Turčianskej galérie úzko späté s krajanmi. V chorvátskej Rijeke to bude výstavný projekt Bienále fantázie 2014 priamo počas Dní slovenskej kultúry v Rijeke 28. – 31. augusta,“ priblížil najbližšie krajanské aktivity župan Juraj Blanár. V októbri zavítajú krajanskí režiséri a tvorcovia dokumentárnych filmov na Medzinárodný filmový festival o etnológii, sociálnej a kultúrnej antropológii Etnofilm Čadca, ktorý pripravuje Kysucké kultúrne stredisko. To má za sebou aj divadelnú súťažnú prehliadku Palárikova Raková, kde vystupoval srbský krajanský divadelný súbor z Báčskej Palanky.

NA MARGO

Slovo spolupráca významovo veľa utrpelo v časoch, keď sa nadlho stalo frázou v ústach adlátusov štátostrany. Našťastie, vracia sa k svojmu pôvodnému obsahovému významu. Príkladov je po celom Slovensku samozrejme viac, ale tentoraz sme si vybrali samosprávy, ktoré geograficky susedia s takpovediac aktérkou hlavného článku na tejto strane. Vajnory, Svätý Jur a, pochopiteľne, Rača. Ak sa trochu pohráme s písmenkami a pospájame názvy týchto obcí a mesta, dostaneme slovíčko zdanlivo bez významu – JuRaVa.

JuRaVa ako príklad

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR schválilo ešte v januári tohto roku združeniu JuRaVa dotáciu na vybudovanie Malokarpatsko-šúrskej cyklomagistrály medzi obcami Rača, Vajnory a mestom Svätý Jur. Ako riadiaci orgán pre Operačný program Bratislavský kraj vydalo súhlasné stanovisko k žiadosti združenia JuRaVa o nenávratný finančný príspevok vo výške 617 493 eur.

„Je to vynikajúca správa. Trvalo to niekoľko rokov, ale verím, že to bude stáť za to,“ komentoval vtedy správu o pridelení dotácie starosta Rače Peter Pilinský, ktorý vyjadril vďaku všetkým, čo na projekte pracovali alebo mu aspoň držali palce. „Stavať by sa malo začať už v apríli, stavebné povolenia sú vydané a platné.“ Jeho starostovský kolega z Vajnor Ján Mrva pokračoval: „Ak všetko pôjde dobre, tak teda v apríli začíname. Nezabúdajte, že tu išlo o trojročnú spoluprácu mikroregiónu Jur, Rača, Vajnory. Začínali sme s tým už pred piatimi rokmi a vďaka tejto spolupráci bude náš vinohradnícky región ešte viac prepojený.“

Na sľuby sa patrí dozrieť, ale aj pozrieť. Dnes sa po dvadsiatich ôsmich kilometroch takmer dokončenej novej cyklotrasy preháňajú cyklisti. Radosť z toho má – a celkom prirodzene – konateľ Združenia JuRaVa Jozef Mórik. O cyklotrase povedal: „Združenie pripravilo začiatkom roku 2012 realizačný projekt, ktorého najťažšou časťou bolo zabezpečenie nájomných zmlúv na všetky pozemky. Išlo o vyriešenie využívania pozemkov, keďže cyklotrasa vedie cez vinohrady, role, zastavané územia obcí, ako aj cez Národnú prírodnú rezerváciu Šúr. Posledným zložitým bodom bolo doriešenie komplikovaného úseku pri konečnej električiek za Karpatským námestím. Nasledovala žiadosť o poskytnutie financií zo štrukturálnych fondov Európskej únie.“

Po definitívnom dokončení cyklotrasy budú môcť turisti pokračovať z Rače plynule na Svätý Jur a Vajnory bez toho, aby museli križovať štvorprúdovú výpadovku. Malokarpatsko-šúrska cyklomagistrála by sa mohla v budúcnosti napojiť na Podkarpatskú cyklomagistrálu a nultý cyklookruh Bratislavy. Takýto úspech priniesla práve spolupráca obcí, ktorá sa po prestávke znovu obnovila po komunálnych voľbách v roku 2010. Všetky sa podieľajú na financovaní združenia JuRaVa, ktoré okrem cyklomagistrály plánuje aj ďalšie aktivity na zlepšenie života v tomto susedskom trojuholníku.

(ib)

Jozef MÓRIK: Robím všetko, o čom si myslím, že je prospešné

Obci, kde žijeme, musíme aj čosi dať

Jozef MÓRIK je bežný občan bežnej obce. Na Slovensku je takých pravdepodobne veľa, ale nie dosť. Práve preto nás zaujal a veríme, že jeho životné postoje zaujmú aj vás. Rozprávali sme sa s občianskym aktivistom, ktorému záleží na tom, aby život nás všetkých bol o trochu krajší a možno aj lepší.

Zhováral sa Ivan BROŽÍK – Foto: autor

● Ako by ste sa sám predstavili?

Som úplne obyčajný človek. Živnostník, Račan, ale prisťahovaný, aj keď už dávno...

● Nuž áno, Račan, tu o vás vedia aj miestni, aj starousadlíci, aj tí mladší, ktorí svet vnímajú cez sociálne siete...

Robím všetko to, o čom si myslím, že je prospešné pre mestskú časť Rača a jej obyvateľov. A, samozrejme, aj pre mňa. Mňa zaujíma napredovanie obce, v ktorej žijem.

● Patríte skôr k mladšej generácii, a tam nie je celkom bežný takýto pohľad či prístup k domovu.

Ale veď som tu vyrastal, som tu celý život – od piatich rokov. Žijem tu a vo veku štyridsiatnika vnímam všetko okolo seba. Viete, obci, v ktorej žijete, musíte aj niečo dať. V takomto veku už si moji rovesníci vyriešili svoje rodinné i pracovné dôležité témy, ale ešte čosi zostáva. Hľadáme čosi, čo by nám urobilo radosť aj inak.

● Ako inak?

Ide o okolie, v ktorom žijeme, a o aktivity, ktoré by v ňom boli možné. Teda o to, ako to ešte zlepšiť, skvalitniť, spríjemniť. A tak sa spolu s kamarátmi, ale aj so susedmi zameriavame aj na to, aby v našej obci bol život ešte lepší.

● Hovoríte obec. Áno, Rača bola kedysi obcou, teraz je však mestskou časťou hlavného mesta...

Návrat od obce cez mesto k obci je čiastočne oprávnená požiadavka alebo predstava. A nielen preto, že Rača bola vždy samostatnou vinohradníckou obcou. Pričlenenie k Bratislave muselo prísť, ale práve tak muselo prísť všetko to negatívne mestské, čo s tým prišlo.

● Čo tým máte na mysli?

Začali sa tu stavať sídliská na pôde bývalých viníc a našim starkým sa to naozaj nemuselo páčiť. Ale mesto naozaj prinieslo aj niektoré pozitíva. Myslím si, že prišiel čas, či nezačať uvažovať zas nad návratom k tradícii – aj keď v mestskej časti, ale prečo nie s tradíciou vychýrenej obce.

● To je zaujímavý vývoj...

A najmä ho považujem za prirodzený. Veď sa môžeme cítiť súčasťou mesta, ale hľadajme, čo tu kedysi bolo charakteristické, čo kedysi z Rače robilo úžasnú obec hrozna, vína, jahôd a dobrých ľudí. Vrátiť Rači to, čo ju Račou vždy robilo!

● A čo to z vášho pohľadu štyridsiatnika kedysi bolo?

No predsa Karpaty, ich svahy, pásy vinohradov, kus lesa, dúfam, že toto nikdy nezmizne. Pre toto však treba trochu zabojovať. Vidíme, čo sa v posledných rokoch odohralo. Výmera vinohradov sa kriticky zmenšila, ubúdali nám pred očami. Našťastie, po roku 2010 sa tento smutný trend zastavil. A už aj to je veľká vec pre Račanov. Rozpínavosť developerov sa podarilo aspoň spomaliť, na niektorých lokalitách aj zastaviť.

● Je to zvláštny – paradoxný pohľad – v Rači, kde kedysi bolo vinohradov, že oko nedovidelo, je dnes oplotený vinohrad s nápisom Genofond račianskej frankovky.

Ale to je ešte svojím spôsobom ten radostnejší pohľad. Genofond vznikol pred desiatimi rokmi a ako keby zaktivizoval miestnych vinohradníkov. Pripomína nám, že zachovanie takejto hodnoty je aktuálna úloha. A napokon, resuscitácia vinohradníctva prináša rýchlo aj pozitíva.

● Vašou srdcovou láskou je práve červená frankovka – račianska, tunajšia, domáca.

Nie som vinár. To nie. A nie som ani tak zástanca frankovky ako skôr celého tunajšieho vinohradníctva. Áno, všetci vieme, že hovoríme o korunovačnom víne. Že to bolo víno kráľovských stolovaní. A že stále má na túto povesť. Spojil som sa nie tak dávno s niekoľkými nadšencami, sme taká kamarátska partia, začali sme aj my obhospodarovať asi tri hektáre vinohradu. Chceli sme ukázať, že sa to dá. Že vinohrady netreba iba klčovať. Viem, je to ťažké a naozaj všetka úcta vinohradníkom. Je to nesmierne ťažká práca, ale dá sa. Keby sa našlo viac takýchto ľudí, pevne verím, že dokážeme v Rači zastaviť úpadok vinohradníctva. Nemyslím tým kvalitu, ide mi o klesajúcu výmeru vinohradov.

● Lenže celé pásy sú tu roky neobrábané.

Nepozerajme sa tak pesimisticky. Tu v obci za posledné roky pribudlo veľa mladých obyvateľov. To vidieť na každom kroku. Aj keď mnohí z nich nie sú domáci, prišli sem žiť, lebo sa im tu páči, vybrali si Raču a stali sa Račanmi. Pribudlo mladých vinárov, pribudli nadšenci. Už tu a tam vidíme opäť obrábané pásy. Určite by ich bolo viac nebyť mimoriadne negatívneho vplyvu územného plánu.

● Kedy vznikal?

Nuž, je to dedičstvo, ktoré vzniklo koncom deväťdesiatych rokov a negatívne sa podpísalo pod rozvoj počas celej prvej dekády tohto tisícročia. Vtedy sa za prednejšie či prospešnejšie považovalo pozemky predávať. Nevyčítam to však tým, ktorí ich podedili a k vinohradom nemali nijaký vzťah. Vinu dávam politikom. Najmä tým na úrovni mesta, ale aj našej mestskej časti. Vtedy sa menili územné plány často doslova v rozpore so zdravým rozumom. Už nejdem uvažovať prečo a za čo. Proste – bolo to. Ale zas to nezvaľujeme len na územný plán. Zanedbané vinohrady sú aj tam, kde sa neráta s výstavbou.

● Ale prichádza zmena.

Áno, úpadok sa zastavil. Rača si uvedomila, v čom je jej príťažlivosť. Výmera rodiacich vinohradov sa stabilizovala a ak by som mal byť presný, tu a tam nejaký hektár už aj pribudne. Posledné dva roky v Rači vidieť pozitívny trend.

● Ako ho umocniť?

Všetko je o zákonoch. Potrebujeme také zákony, ktoré naozaj donútia ľudí obrábať vinohrad, ak vinohrad existuje. Ľudia by na to boli. Pozrite sa, ako sa rozvíja vinohradníctvo na južnom Slovensku. No tam predsa prúdia eurofondy. Bratislava nemá šancu ani na cent. Údajne žijeme v bohatom kraji. Aj preto je poľnohospodár z Bratislavy najchudobnejší spomedzi kolegov na celom Slovensku. Musí sa zaobísť bez dotácií. Choďte na ľahkú pôdu na rovinu s dotáciami a obrábajte ťažkú, kamenistú pôdu na úbočí Karpát bez dotácií...

● Takže smerujeme k téme spolupráca so samosprávou.

Nestane sa, aby „občiansky aktivista“ povedal, že spolupráca so samosprávou je doslova ukážkou toho, ako by to malo v normálnej spoločnosti vyzerať. Ja to však o račianskych pomeroch tvrdím. Práve ako „aktivista“. Starostom je človek, prakticky rovesník, vyrastal tu, je zo starej račianskej rodiny, všetkými možnými spôsobmi sa usiluje zachovať a ctiť tunajšie tradície.

● A rozumie sa prírode.

Prirodzene, je vyštudovaný ekológ. Ale to musí byť viac v životnej filozofii ako na diplome. A povedzme si – ak v Rači nebudú vinohrady? Čo tu budeme ľuďom ukazovať?

● Nielen tie však robia Raču „Račou, láskou mojou“.

Mení sa tu veľa. Dokonca aj sociálne médiá podporujú zbližovanie sa obyvateľov obce. Komunikujeme. Medzi sebou, medzi nami a obcou. Obec zas s nami. Na facebooku je o tom veľa dôkazov. Tieto médiá sú schopné spojiť aj dvetisíc ľudí – ako aj v našom prípade. Rýchlo sa vie, čo sa ľuďom nepáči, sleduje sa, ako to úrad rieši.

● Život samostatne zárobkovo činnej osoby na Slovensku je preťažký. Kde beriete silu, čas a chuť starať sa ešte aj o to, čo je nielen moje, ale aj naše?

No určite je to náročné, ak by sme hovorili o čase. Cyklotrasa, to je veľká vec. Ale veľmi jej pomohlo to, že na pozíciách, ktoré boli z pohľadu úradov obcí Rača a Vajnory a mesta Svätý Jur potrebné, sa zišli ľudia s rovnakým pozitívnym zmýšľaním a s chuťou na spoluprácu. A bola to až ukážková spolupráca. Prikladná aj pre mnohé iné mestské časti. Všade pochopili, že treba vymýšľať také projekty, ktoré sú prínosom pre všetkých.

● V čom?

Je to jednoznačná podpora podnikateľských aktivít. Cyklotrasa nie je len asfalt. Zoberme si dunajskú hrádzu. To sú bufety, reštaurácie, služby, penzióny. My však máme aj vinohrady a vinice. A to je dôležité. Opäť tu ide o zachovanie a najmä kultivovanie vinohradníckej tradície, ktorá je mimoriadne atraktívna. Po príklad si stačí zájsť do Rakúska. Tam je to odvetvie turistického ruchu a tam z neho obce doslova žijú. A ide „iba“ o vinohradnícke zastávky s občerstvením.

● Čím to je, že nemám pocit, aj keď bývam na sídlisku, že hľadím na obec z jedenásteho poschodia paneláka?

Stačí sa pozerať a poprechádzať. Je tu zeleň, sú tu služby, napokon aj ten kolorit – ráno kohúty a sliepky, v pravidelných časoch zvonenie kostolných zvonov. Ale sú tu aj ľudia. A zdravia sa navzájom oveľa viac ako tí, ktorí žijú na ozajstných sídliskách. Nezmeníme to, čo sa tu zastavalo v uplynulých rokoch, ale môžeme dôraznejšie zastávať potreby obce a jej občanov do budúcna. To súčasná samospráva robí a robí to celkom viditeľne.

● Fenoménom našich čias je individualizmus. Aktivisti ho však rúcajú...

Je škodlivý pre celú spoločnosť, ale aj pre komunálne spoločenstvo ľudí. Je možné spojiť a spájať ľudí. Dá sa to pomocou dobrých zámerov, dobrých projektov. Musíte nájsť pozitívnu víziu, pretaviť ju do pozitívnej činnosti a dá sa to. Mrzí ma však, že ľudia sa dnes uzatvárajú viac v rodinných domoch ako kedysi na sídliskách. Dnes sú ploty čoraz vyššie a nepriehľadnejšie. Ploty kedysi nebývali. Ani tu v Rači, ľudia sa spolu rozprávali, videli i na seba.

● Byť súčasťou komunity, ktorá má cieľ, znamená niečo z toho môjho ja obetovať.

Nemyslím si, že je to tak. Ničoho sa človek nemusí vzdať. Naopak, toto je otvorená činnosť, každý je vítaný, každý je obohatením. Povedzme pri budovaní obecnej záhrady, tam je vítaný ktokoľvek, kto má chuť prispieť prácou.

● A prichádzajú?

Určite, keď vyhlásime verejnú brigádu, prídu desiatky ľudí. Dokonca aj tí zo sídliska. A to nás spája. Akurát by ma tešilo, keby všetci naši noví spoluobyvatelia tak trochu z prirodzenej úcty viac rešpektovali „starých“ Račanov. Tým vyjadria rešpekt k tradíciám obce a úctu k jej hodnotám. Miestni majú čo povedať a je ich právom sa vyjadriť. Ale to platí všeobecne pre každú obec na Slovensku. Ide o prirodzený rešpekt. Inak nám zmizne duch našej obce.

● Ten duch je mimoriadne aktívny, napríklad na verejné prerokovávanie nejakých zámerov prichádza veľké množstvo obyvateľov. Často nestačia pripravené priestory.

To bol jeden z cieľov samosprávy, keď sa uchádzala o priazeň voličov – byť čo najviac transparentnou, otvorenou, čo najviac sa radiť s občanmi, komunikovať s nimi a počúvať ich protiargumenty a ich názory. A som veľmi rád, že nezostalo iba pri sľuboch tak, ako sa to často stáva. Potom to človeka baví trochu sa aktivizovať, sem-tam niečo vymyslieť, navrhnúť, nájsť na to podporu kamarátov a susedov. Potom to vidieť okolo seba, potom sa dá hovoriť o príjemnom živote a bývaní.

REPORTÁŽ

V bosnianskej Srebrenici symbolicky vstávajú z hrobu slovanské „živé mŕtvoly“

Ak sa povie Slovan - malo by sa ozvať - človek

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: archív SNN

Keď povieš Slovan, ozve sa ti človek, hovorí klasik, ktorému by sme radi verili. Lenže zverstvá, aké na sebe napáchali v dejinách práve príslušníci slovanských „kmeňov“, pričom romantici nás presviedčajú, že Slovania sú jeden národ, majú priam apokalyptické rozmery. Ako vidno aj dnes, nie je tomu koniec. Iste, dá sa spomenúť aj hypotéza o celosvetovom sprisahaní proti Slovanom, aj sny o slovanskej jednote. Fakty však nepustia: najviac hromadných vrážd Slovanov majú na svedomí akurát práve Slovania...

Jozef je príslušník Armády Slovenskej republiky vo výslužbe. Bol ako profesionálny vojak s vysokou hodnosťou a funkciou na medzinárodných misiách v štátoch bývalej Juhoslávie. V súčasnosti je už síce v civile, ale pre dodržanie litery zákona o služobnom tajomstve nesmie hovoriť verejne o veciach, ktoré súvisia s jeho predchádzajúcim výkonom profesie. Napriek tomu jeho rozprávanie má čo priniesť do spektra názorov o vojne a mieri. Hovoril som s ním počas cesty v aute z jadranského pobrežia do bosnianskeho mesta Bihač.

„Zažil som tu všeličo a väčšinou to nebolo príjemné. Bol som na misii v Bosne a potom v Kosove. Videl som krv tiecť po uliciach a cítil som bezmocnosť, keď sme nemohli pomôcť ľuďom len preto, lebo nejaký byrokratický papier to zakazoval. Bez toho, aby som sem zahrnul pseudohistóriu alebo radikálne proslovanskú či naopak protislovanskú hystériu, chcem poukázať na to, že nič nie je hlúpejšie, ako demagógia sľubujúca akýsi slovanský Všehomír. Žiaľ, dôkazov je aj v súčasnosti príliš veľa. Žiada sa mi poznamenať, že napriek všetkým nie veľmi radostným historickým faktom ja osobne som zástancom slovanskej vzájomnosti postavenej na princípe rovnosti a priateľstva. Nie však akéhosi pomyselného bratstva, to sme tu už mali a neskončilo sa to dobre. Chcem len poukázať na to, že aj v nedávnych dejinách si práve Slovania ubližovali tak nehorázne, že to poznačilo celé budúce generácie. Pokračuje to aj dnes. Ukrajina a Rusko sú dva najväčšie štáty, v ktorých väčšinovo žijú Slovania. Komu vyhovuje vojna, pri ktorej opäť hynú príslušníci slovanských národov, pričom sa riskuje celosvetový armagedon? Kto má záujem neustále krvaviť zem, ktorá je bohatá na všetko, čo je potrebné pre normálny život?!“

■ OSLAVY SLOBODY?

Jozefovi som odpovedal asi v tomto zmysle: Každoročne som svedkom osláv, ktoré v lete pripomínajú v Chorvátsku oslobodenie územia samostatného štátu od okupácie vojskom Juhoslovanskej ľudovej národnej armády, nazvanej Jugoarmija. Nedávno sme v našom týždenníku mali veľmi dobrú analýzu rozpadu bývalej Juhoslávie, takže k tomu viac písať nemusím. (Pozn. redaktora: Čitateľ si môže článok nájsť v printovej podobe predchádzajúcich vydaní SNN, alebo na www.snn.sk.) Dôležité však je, že v Chorvátsku si síce pripomínajú svoje víťazstvo, ale nie zničenie, hanobenie či poníženie srbských susedov. Naopak, snažia sa o zmierenie, čo je prijímané a opätované aj zo srbskej strany. Lenže nie všade je to jednoduché. Vojny v bývalej Juhoslávii mali mnoho podôb a následkov.

Aj moslimovia v štáte Bosna a Hercegovina (nie podľa viery, ale podľa príslušnosti k národu) sú Slovania. Prijali počas dlhého osmanského panstva moslimskú vieru. To je náboženstvo. Hovoria však jazykom, ktorému rozumie Chorvát, Srb, aj Slovák. Vojna v Bosne a Hercegovine, podobne ako predtým v Chorvátsku, priniesla slovanským národom neuveriteľné utrpenie. Lenže ako by sa potom malo označiť „humanitárne“ bombardovanie územia zvyšku Juhoslávie, kde vo Vojvodine žijú aj Slováci?

■ SYMBOL SREBRENICA

Devätnáste výročie masakry v bosnianskej Srebrenici si v piatok 11. júla pripomenuli ďalším pohrebom obetí, ktorých pozostatky nájdené v tzv. plytkých hroboch sa podarilo identifikovať pomocou analýzy DNA. Každoročný obrad v meste na východe Bosny a Hercegoviny bol tentoraz venovaný 175 mužom a chlapcom usmrteným bosniansko-srbskými silami v rámci hromadných popráv. Obetí tak bude na miestnom pamätnom cintoríne ležať spolu už 6 241. Dva dni pred pohrebom prevážali rakvy cez hlavnú triedu v Sarajeve, kde im prišli vzdať poctu stovky obyvateľov. Starosta Srebrenice Ćamil Duraković počas pietneho aktu označil popravených za obete obludného nacionalizmu. Rodiny viac ako päťsto ďalších identifikovaných obetí pohreb odmietli, keďže pozostatky v ich prípade predstavuje len jedna či dve kosti...

V srebrenickej enkláve, ktorú OSN označila za „bezpečnú zónu“, žilo vyše štyridsaťpäťtisíc moslimov, z čoho asi polovicu tvorili utečenci z okolitých obcí. Obyvateľstvo chránili slabo vyzbrojení holandskí vojaci OSN. Celú oblasť obliehali bosniansko-srbské jednotky na čele s generálom Ratkom Mladičom. Srebrenická masakra je označenie masových popráv vyše osemtisíc bosnianskych moslimov slovanskej krvi. Na masakrách sa podieľala aj polovojenská jednotka vtedajšieho Srbského ministerstva obrany a niekoľko stoviek ruských a gréckych dobrovoľníkov. To nasvedčuje, že išlo aj o náboženské motívy, keďže Srbi, Rusi aj Gréci sú iného vyznania ako slovanskí moslimovia...

Srebrenica bola pôvodne miestom, ktorému sa na jar 1992 vyhla srbská ofenzíva. Po obnovení bojov v roku 1993 bola oblasť vyhlásená rezolúciou Organizácie spojených národov č. 819 za bezpečnú zónu, čo malo za následok, že do oblasti sa premiestnilo asi štyridsaťtisíc moslimských utečencov. V meste bol vtedy kontingent šesťsto holandských vojakov UNPROFOR.

■ LENŽE...

Bosnianski moslimovia v oblasti v tom období uskutočnili viacero masakier miestnych Srbov. O tom sa však v súvislosti s následnými udalosťami veľmi nehovorilo a ani dnes to akosi nikto v médiách aspoň pre zachovanie zdania historickej objektivity radšej nespomína. Strašné je, že príčinné súvislosti (teda príčina, ktorá vyvolá odozvu) v prípade Srebrenice prekonali vo svojich následkoch najhoršie obavy.

S blížiacim sa koncom vojny 6. júla 1995 začali Vojská republiky Srbskej pod vedením Ratka Mladiča ofenzívu s cieľom vyhnať bosnianskych moslimov zo srebrenickej enklávy. Presne 11. júla sa im podarilo prekonať obranu 28. divízie bosnianskej armády a mesto obsadili. Časť jednotiek 28. divízie ustúpila, zvyšok padol do zajatia. Približne pätnásťtisíc moslimských mužov sa pokúsilo uniknúť z obkľúčenia smerom k bosnianskym silám pri Tuzle. Niekoľko tisíc z nich však bolo zajatých a v priebehu týždňa popravených. Približne dvadsaťpäťtisíc bosnianskych moslimov sa uchýlilo do tábora UNPROFOR v obci Potočary, asi päť kilometrov od Srebrenice. V tábore, ktorý nebol pripravený na také veľké množstvo ľudí, boli hrozné podmienky na základné prežitie.

Veliteľ holandskej jednotky plukovník T. Karremans vyjednával 11. júla s veliteľom Vojsk republiky Srbskej generálom Ratkom Mladićom, aby bolo o civilistov slušne postarané. Mladić žiadal od Holanďanov vydanie všetkých príslušníkov 28. divízie s cieľom zistiť, či sa nepodieľali na predošlých zločinoch voči Srbom.

Srbské jednotky potom 12. júla 1995 ráno vstúpili cez holandské stráže do utečeneckého tábora a začali oddeľovať ženy a deti od mužov. Ženy a deti nechali nastúpiť do autobusov a odviezli ich na Bosniakmi držané územie pri Tuzle. Generál Mladič sa medzitým objavil s televíznym štábom v tábore medzi civilistami, rozdával deťom sladkosti a sľuboval im skorý odchod. Vtedy však už vyberali mužov z davu a vraždili ich, zároveň dochádzalo aj k viacerým znásilneniam žien, o čom sa čoskoro dozvedeli aj internovaní civilisti. V okolí bolo počuť streľbu a viacerí civilisti boli takí vydesení, že spáchali samovraždu obesením. O konaní srbských jednotiek vedeli aj príslušníci holandských mierových síl, no napriek tomu vedome vydali 13. júla Srbom dvestotridsaťdeväť mužov vo vojenskom veku. Vraždilo sa aj v komplexe továrne zinkovne a pri takzvanom Bielom dome v Potočaroch.

Kým dvadsaťtritisíc žien a detí z okolia Srebrenice deportovali, približne dvetisíc mužov bolo popravených. Unikajúci príslušníci bosnianskej 28. divízie, ktorá predtým masakrovala srbských obyvateľov, mali k bezpečiu v Tuzle asi päťdesiatpäť kilometrov. Do 4. augusta sa tam dostalo 3 175 mužov, no 2 628 mužov v tom čase s istotou padlo v bojoch s Mladičovým vojskom. O zvyšných 8 300 až 9 722 mužoch sa predpokladá, že sa stali obeťami masakier.

■ KOSOVO V SREBRENICI

Bývalý vojak Jozef hovorí: „Málokto vie, že v Srebrenici sú pochovaní aj Srbi z Kosova. Boli to unesení civilisti, ktorí sa stali obeťami mafistickej soldatesky UCK. Uznaním Kosova za akýsi pseudoštát nastal celosvetový precedens v tom negatívnom zmysle, že hranice štátov sa dajú v Európe s krytím aspoň jednej veľmoci meniť aj po genetickom alebo iba štatistickom prečíslení pôvodného obyvateľstva. V Kosove Albánci prečíslili Srbov. Potom, po bombardovaní zvyšku Juhoslávie, albánska UCK začala vraždiť srbské obyvateľstvo. Ľudia sa strácali na uliciach, kde ich ‚zbierali‘ do nákladných automobilov bez poznávacích značiek. Tých ľudí už nikto nikdy nevidel. Lenže podľa analýz DNA vychádza najavo, že mnoho zo stratených kosovských Srbov, teda zvyšky ich tiel, boli neskôr pochované v masových hroboch Srebrenice.“

Keď Jozef vidí, že tomu nerozumiem, spresní: „Unášali ľudí, aby im odobrali orgány. Mŕtve telá prevážali do Srebrenice, kde ich zahrabali.“ Belehradská vláda sa doteraz snaží zhromaždiť dôkazy o tom, že viacerí zo stratených kosovských Srbov skutočne skončili na operačnom stole v takzvanom Žltom dome pri mestečku Burrel na severovýchode Albánska. V známej budove vraj organizovaná mafia srbským zajatcom odoberala orgány a zaisťovala ich rýchly prevoz na letisko v Tirane, odkiaľ mierili k príjemcom do zahraničia.

Hoci vlády Kosova i Albánska obvinenia popierajú, srbský prokurátor pre vojnové zločiny Vladimir Vukčevič tvrdí, že už má svedka, ktorého výpoveď môže priniesť obrat v dlhom procese. Hoci nezverejnil jeho meno, ide vraj o bývalého člena povstaleckej Kosovskej oslobodeneckej armády UCK. Svedok uviedol, že bol prítomný v operačnej sále pri chirurgickom zákroku, keď srbskému zajatcovi vyoperovali srdce. „Pracovali sme šestnásť mesiacov na tom, aby sme si niektoré jeho tvrdenia overili. On sám je na bezpečnom mieste pod prísnou ochranou,“ povedal belehradskej rozhlasovej stanici Vukčevičov zástupca Bruno Vekarič. Podľa Srbov mohol byť do obchodov zapletený aj bývalý kosovský premiér Hasim Thaci, vtedy veliteľ Kosovskej oslobodzovacej armády. Thaci tvrdil, že obvinenia sú vymyslené a ide o srbskú propagandu. Albánci z dediny Burrel niekoľkým novinárom a vyšetrovateľom povedali, že Žltý dom, kde sa malo odoberanie orgánov vykonávať, v skutočnosti slúžil ako veterinárna ambulancia.

Ako prvá sa o možných zločinoch so zajatcami v oblasti kosovsko-albánskej hranice zmienila v roku 2004 bývalá hlavná žalobkyňa súdu OSN pre vojnové zločiny v bývalej Juhoslávii Carla del Ponteová. Nepredložila však vtedy nijaké dôkazy. Potom sa stala švajčiarskou diplomatkou a k téme sa odmieta vyjadrovať.

Vedenie rozhlasovej stanice B 92 vyslalo svojho času na severovýchod Albánska investigatívnych novinárov. Tí tvrdili, že desiatky zajatcov príslušníci Kosovskej oslobodzovacej armády držali v tábore na odľahlom mieste. Orgány im vraj odoberali v júli a v auguste v roku 1999. Podozrenie, že k zločinom skutočne dochádzalo, vyslovil vo svojej správe aj vyšetrovateľ Európskeho parlamentu Dick Marty. Vyhlásil, že hlavnou osobou zodpovednou za obchodovanie s orgánmi bol jeden z bývalých veliteľov Kosovskej oslobodzovacej armády Fatmir Limaj. Srbsko na neho už vydalo medzinárodný zatykač. Svetová verejnosť si ešte počká na pravdu o pozadí svinstiev v Kosove, lenže medzitým sa už opäť dejú ďalšie vojnové špinavosti, ktoré zas a znova ničia príslušníkov slovanských národov. Dokedy ešte?

Pomníky mŕtvych v Srebrenici.

Zradcovské snahy o kriesenie obchodnej značky Made in Czechoslovakia

Bezohľadní vrtichvosti predávajú štát

Ing. Ladislav LYSÁK, DrSc. – Mapka: internet

Každému súdnemu človeku, ktorý si ctí svoj národ, je jasné, že snahy niektorých Slovákov, skupín a síl obnoviť značku Made in Czechoslovakia, obchodnú značku zaniknutého – neexistujúceho štátu, sú vedomou zradou záujmov vlastného národa a jeho štátu Slovenskej republiky. Tak to vnímajú aj racionálni Česi. Rakúšania a ďalší sa posmešne pýtajú, či vlastne vieme, čím sme?

Aké príčiny a dôvody vedú k takémuto nelogickému až zvrátenému zradcovskému konaniu niektorých radových až po niektorých najvyššie postavených Slovákov, je dostatočne známe. Do značnej miery je to nedostatočné poznanie histórie vlastného národa, čo je dôsledkom čechoslovakistickej školskej výchovy generácií od roku 1918 (s výnimkou rokov 1939 – 1945). K tomu pristupuje bezohľadné preferovanie vlastného prospechu, bez ohľadu na celonárodný a celospoločenský záujem. Tretím faktorom je spoločenská ľahostajnosť veľkej časti našich občanov. Názorný dôkaz – ani nie štrnásťpercentná účasť vo voľbách do parlamentu Európskej únie. A ten štvrtý faktor sú vonkajšie záujmy a vplyvy. Vo veľkej miere má na postojoch a konaní proti záujmom vlastného národa a štátu „zásluhy“ perverzné masírovanie spoločenského vedomia viacerými médiami. Prižívuje sa na tom časť podnikateľskej sféry, ktorá je kapitálovo aj politicky ovplyvniteľná solventnejšími domácimi aj zahraničnými partnermi. Z najbližšieho okolia, z niektorých južných okresov aj z najvzdialenejších kútov sveta. Takí ovplyvňujú aj naše politické špičky, aby vôbec pripúšťali diskusie o používaní značky Made in Czechoslovakia. Veď je to aj vedomé klamanie koncových spotrebiteľov – domácich aj v zahraničí. To všetko je v záujme iba úzkej skupiny podnikateľov a politikov niektorých strán.

■ BLIŽŠIA KOŠEĽA?

Bezohľadní vrtichvosti sú buď nevedomí, alebo stavajú svoj biznis, vrátane bankárskeho, nad národnoštátny záujem. Tí všetci by si mali uvedomiť, že sme pôvodným, autochtónnym národom na svojom území tisícročia! Nie podľa mýtov, ale podľa vedeckých štúdií našich (napr. Vladimíra Feráka) i zahraničných vedcov, vrátane svetoznámeho L. Cavalli Sforzu (Luigi L. CAVALLI-SFORZA: Genes, Peoples, and Languages. North Point Press, New York, 2000), je dokázateľne (DNA) nesporné, že patríme k najstarším národom Európy. Obnovou vlastnej štátnosti – od zániku ríše kráľa Svätopluka – s nevyčísliteľnými a našu úroveň doteraz ovplyvňujúcimi ľudskými i materiálnymi stratami – pri vzniku Č-SR v roku 1918, no najmä v roku 1939 a od 1. januára 1993 – sme bez krviprelievania za sťažených politických aj ekonomických podmienok aj v náročných medzinárodných vzťahoch dokázali svoje právo i spôsobilosť efektívneho rozvoja.

■ VYTRVALÉ RELIKTY

Škodlivé relikty hegemonistickej čechoslovakistickej politiky počas prvej i druhej Č-SR, ktorá stavala Slovensko do pozície kolónie, resp. druhoradej, subdodávateľskej pozície a Slovákov – aj podľa oficiálnych dokumentov, vrátane prezidentov T. G. Masaryka, E. Beneša – neuznávala za samostatný národ, však doteraz nevyhynuli. Dokonca silnejú! V takmer všetkých oblastiach a na všetkých úrovniach riadenia štátu. Upozornenia zo strany jednotlivcov, vlasteneckých združení však kompetentní na zodpovedných miestach bez postihu ignorujú. Nanajvýš formálne zdôvodňujú neochotu konať to, čo im legislatívne normy ukladajú a dobrý mrav vyžaduje. Kto za to zodpovedá?

Už pri formovaní Nezávislého združenia ekonómov Slovenska (NEZES) v závere roku 1989 sme rátali s tým, že obnova samostatného štátu bude vyžadovať veľa úsilia na prekonanie snáh tých skupín na slovenskej i českej strane, ktoré v spoločnom štáte mali výsadné postavenie a zo ziskuchtivých dôvodov sa budú i po osamostatnení usilovať o uchovanie si svojich výsad. Aj za cenu návratu Slovenska a jeho občanov do druhoradého postavenia už v názve štátu i v bežnom živote a v medzinárodných vzťahoch..

Jednou z kľúčových úloh prvých vlád samostatnej SR bolo dôrazné vyžadovanie plnenia dohody o rozdelení federácie. Hrubým porušením bolo a je doteraz ponechanie si českou stranou štátneho znaku zaniknutého štátu – Česko-Slovenska! Veľkou chybou bolo a stále je beztrestné používanie názvov zaniknutého štátu ďalšími inštitúciami, predovšetkým ČSOB, ČSAD, Česmad, ČSA, ale aj Csemadok a pod.

Na tieto problémy mnohé osobnosti aj organizácie, vrátane členov Slovenskej ekonomickej spoločnosti Nezávislého združenia ekonómov Slovenska (SES-NEZES), rôznymi cestami a formami upozorňujeme. Rokovali sme o tom aj s predsedami predchádzajúcich vlád SR. Bezvýsledne! Tak sme dospeli do známeho stavu, že nám nepatria kľúčové podniky a firmy v produkčnej i obslužnej sfére a nepatrí nám už (okrem NBS SR) ani jedna aj medzinárodne efektívna banka. Naopak, predstavitelia EXIMBANKY SR spolu s Českou exportnou bankou sa dohodli, že budú používať obchodnú značku už neexistujúceho štátu!?

■ VÝZVA 3

Uvedomujú si takto konajúci slovenskí občania, že obnovou značky Made in Czechoslovakia podporujú neskrývané ambície tých, ktorým ide predovšetkým o ovládnutie slovenského územia, našej pôdy, vodných, lesných a ďalších prírodných zdrojov, agrosektoru, priemyslu, obchodu, o jeho geostrategické rozloženie na styku Východ – Západ?

Priznávam, že sme v našej Slovenskej ekonomickej spoločnosti – Nezávislom združení ekonómov Slovenska – pokladali za samozrejmé, že prípadné oslabovanie či dokonca spochybňovanie značky Made in Slovakia jednotlivcami alebo zodpovednými inštitúciami bude postihované tak, že bude výstrahou aj pre zahraničné sily, ktorých pôsobenie sme rovnako nevylučovali.

V tom duchu účastníci kolokvia v decembri 2013 pri príležitosti vydania spoločnej publikácie s Maticou slovenskou 20 rokov sociálnoekonomického vývoja Slovenskej republiky prijali a najvyšším predstaviteľom a inštitúciám SR aj predstaviteľom verejnej správy zaslali Výzvu 3, ktorá obsahovala i nasledujúce odporúčania vlasteneckých združení Slovenska:

„... hrozbou pokojného spolunažívania a prosperity slovenského národa a všetkých s nami žijúcich národnostných menšín je rozmáhajúca sa skrytá a aj otvorená čechoslovakizácia, respektíve čechizácia. V rôznych formách dochádza k hanobeniu základných atribútov národa, vrátane jazyka, hymny atď. Je to dôsledok ponechania názvov niektorých inštitúcií (ČSOB, Csemadok a pod.).

Za hazard so samostatnosťou a hanbu pred svetom pokladáme snahy predstaviteľov vlády SR o oživovanie značky Made in Czechoslovakia!

Suverenita, nezávislosť a jednota Slovenskej republiky je výsledok práce a bojov mnohých generácií slovenského národa a sú neprekročiteľnou hranicou pre každú vládnu garnitúru či menšiny a záujmové skupiny!“

Tých upozornení kompetentným sa na ich stoloch hromadí iste nemálo. No mnohé zatiaľ zostali bez odozvy.

Nepredpokladáme zmenu pevného postoja premiéra našej vlády Roberta Fica pri obrane a posilňovaní základných atribútov samostatnosti a suverenity Slovenskej republiky v domácej i zahraničnej politike. Dokázal a aj v súčasných tendenciách neoregionalizácie to dokazuje. Občania SR sa aj na nás obracajú s otázkami, čo robiť, za čo platíme dane, keď zodpovedné rezorty neplnia svoje povinnosti pri ochrane záujmov republiky? Doma aj v zahraničí. Vari sme takí ľahostajní, že nami nepohne ani mediálny výsmech Rakúšanov a niektorých inštitúcií v zahraničí submisívne sa vracať k obchodnej značke kvôli záujmom niektorých reliktov zaniknutého štátneho útvaru?

■ DOZREL ČAS!

Prirodzene tu nejde o formálne detaily. Tu ide o principiálnu otázku: Sú naši bankoví, podnikateľskí a iní predstavitelia natoľko závislí od svojich ziskov, od obchodnej značky neexistujúceho štátu, že dokážu zradiť záujmy vlastného rodu a jeho štátu? A sú naše kompetentné inštitúcie natoľko nevšímavé a benevolentné preto, že nemajú obavy z možného postihu? Lebo ak urobia Slováci neplechu napríklad v susednom Rakúsku, opodstatnene sa spustí v „našich“ médiách dôrazná kritika. Ale keď nás očierňujú niektorí stranícki europoslanci, či keď sa ide kriesiť značka neexistujúceho štátu – zostane to naďalej len pri neefektívnych konštatáciách?

Dozrel čas a verím, že v radoch združenej slovenskej inteligencie za uplynulé dve desaťročia stúpol náš potenciál tak, aby sme – podobne ako v máji 1992 na Kongrese slovenskej inteligencie na Donovaloch – konkrétnymi skutkami dali najavo, že sa dokážeme postaviť za národno-štátne záujmy. Podobne môže vláda SR rátať s našou aktívnou podporou i voči ďalším nebezpečným tendenciám v spoločnosti, ktoré oslabujú ekonomiku, životnú úroveň, obranyschopnosť a trvalé hodnoty slovenského národa a Slovenska. Tak budeme môcť, podobne ako napríklad Islanďania, riešiť naše problémy v bankovej a iných oblastiach ekonomiky s plnou zodpovednosťou voči vlastným občanom. A podobne ako Austrálčania postupovať aj vo vzťahoch s neopodstatnene trvale nespokojnými menšinami. Bude to na prospech všetkých občanov Slovenska i na prospech Európy v náročnom období neoregionalizácie.

Autor je predseda Rady SES-NEZES.

POZNÁMKA

Po delení majetku federácie ako jedno z politických „šibalstiev“ Prahy prischla svetoznáma a vtedy mimoriadne cenená značka Československých aerolínií s imatrikulačným znakom lietadiel OK Českej republike. Po viacerých krátkych a dlhodobo neúspešných pokusoch však konečne vo svetovom vzdušnom priestore lietajú aj stroje so znakmi OM – teda lietadlá slovenskej leteckej spoločnosti.

Znaky Slovenskej republiky sa vrátili na letecké nebo

Obri sa usadzujú v Bratislave

A nie sú to len také hocijaké mašinky. V auguste sa letisko Bratislava stalo domovským prístavom Boeingu 747 – 400 OM-ACG 1 spoločnosti Air Cargo Global. V týchto dňoch mal pribudnúť ešte jeden identický stroj. Ide o nákladné verzie, ktoré okrem charterových letov budú nasadené na pravidelných linkách z Bratislavy do Frankfurtu, Dubaja a Hongkongu. Na Slovensku si nateraz žiadne médium nevšimlo, že prvý z dvoch Boeingov s imatrikuláciou OM – ACG_1 už prepravil naozaj čestný náklad – na základe požiadavky Medzinárodnej organizácie UNICEF odletel z dánskeho letiska Billund a smeroval do Monrovie – hlavného mesta štátu Libéria, kde momentálne zúri epidémia eboly. Spoločnosť AIR CARGO GLOBAL týmto spôsobom pomohla s dodávkou sto ton humanitárnej pomoci, ktorú tvoria lieky a zdravotnícka technika pre pacientov a osoby ohrozené v tomto kúte sveta smrteľnou chorobou. Spoločnosť riadia naozaj skúsení leteckí odborníci. Andrej Gorjaško a Igor Bondarenko. Prvý z nich má vyše dvadsaťpäť rokov skúseností v oblasti riadenia leteckej spoločnosti a prevádzkovania letovej prevádzky, marketingu, predaja a manažmentu. Je to skúsený veliaci pilot. Podieľal sa na zakladaní spoločnosti Aeroflot Cargo. Igor Bondarenko je zas vysokoškolský profesor, doktor práv, absolvent inžinierskeho študijného smeru. V leteckom priemysle pracuje už viac ako tridsať rokov. Naposledy bol regionálnym zástupcom spoločnosti Aeroflot Cargo pre východnú Európu.

(ib)

Na pamiatku padlých v bojoch o Tešínsko začiatkom roku 1919 a na uctenie si veliteľa našich jednotiek plk. Josefa Šnejdárka sa v obci Bystřice toto leto uskutočnil II. ročník letného Legiomaršu. So slovenskou účasťou sa tak vytvára nová tradícia. Na akcii sa zúčastnili vojnoví veteráni, starostovia Bystřice a okolitých obcí, členovia Československej obce legionárskej z Jednoty Frýdek-Místek a Český Brod, členovia vojenských klubov a asi stovka záujemcov z radov verejnosti.

Druhý ročník letného Legiomaršu pod záštitou prezidenta ČR

Spomienkové legionárske slávnosti

Pavel MAJER, Ferdinand VRÁBEL

Po prezentácii a registrácii sa účastníci akcie vydali na pochod k pomníku plk. J. Šnejdárka na hore Polední (672 m. n. m.) po trasách dlhých desať-, dvadsať- a päťdesiat kilometrov. Pri pomníku sa uskutočnil pietny akt kladenia vencov a potom sa k účastníkom prihovorili predseda Jednoty ČsOL Frýdek-Místek Petr Majer, člen Jednoty ČsOL Český Brod Ferdinand Vrábel a predseda Klubu českej a slovenskej obce delostrelcov Jiří Bilský z Vyškova. Slávnosť uzavrela hymna a po nej sa už účastníci Legiomaršu vydali na ďalší pochod do cieľa na Kolibiskách. Miestami boli na trati kontrolné body, kde sa registračné listy účastníkov potvrdzovali, a v cieli všetci účastníci dostali potvrdenie o účasti a účastnícky diplom. Tí, ktorí na Mohylu českej štátnosti priniesli aj kameň, dostali na Polední čerstvo razený tzv. Šnejdárkov groš. Na podujatie prišlo tristosedemdesiatjeden účastníkov najrôznejších vekových kategórií, pričom organizátorov zvlášť potešila veľká účasť detí a mládeže. Prítomní boli aj vojnoví veteráni druhej svetovej vojny. Na Legiomarši sa zúčastnili tiež predstavitelia samosprávy, účastníci z Talianska i zo susedného Poľska.

Spomienková akcia bola dôstojným pripomenutím si udalosti v Tešínsku pred deväťdesiatimi piatimi rokmi, pripomenutím si stého výročia vypuknutia prvej svetovej vojny a spomienkou na sté výročie vzniku Českej družiny v Kyjeve a Roty Nazdar vo Francúzsku. V roku 1914 v Rote Nazdar bojoval Jozef Adamík z Veľkej Bytče, padol vo Francúzsku v júli 1916; Ján Čiepka zo Starej Turej, Ivan Kadavý z Ružomberka a Ondrej Thomka z Radvane pri Banskej Bystrici. V šíkoch družiny bol aj Slovák Jozef Arnold, ktorý sa narodil v Bilete – ten po roku 1918 sa stal súčasťou Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov. Obe jednotky boli zárodkom zahraničného československého vojska – légií, ktoré sa rozhodujúcou mierou pričinili o vznik spoločného štátu Čechov a Slovákov – demokratickej Česko-Slovenskej republiky. Prítomní si tak pripomenuli aj ideový odkaz jej zakladateľov Tomáša Garrigue Masaryka, Edvarda Beneša a Milana Rastislava Štefánika, ku ktorému sa aj dnes hrdo hlásime.

Autori sú súčasní predstavitelia Československej obce legionárskej.

Netradičný festival tradičných remesiel a folklóru v Hrušove

Paráda ostala verná svojmu názvu

Ján BRLOŠ – Foto: autor

Zvýšená frekvencia áut s najrôznejšími evidenčnými číslami a značkami z rôznych okresov Slovenska aj zo zahraničia, smerujúcich do malebnej a rázovitej dedinky Hrušov, dávala tušiť, že aj tohtoročný festival ľudovej kultúry bude opäť plný návštevníkov. Ako prvú si mohli pozrieť tradičnú žatvu, pričom si vlastnoručne mohli vyskúšať mlátenie cepmi. Zaujali i staré roľnícke stroje a náradie, vystavené v Gazdovskom dvore, i ukážky pečenia chleba v tradičnej murovanej peci, ktoré patria medzi návštevníkmi k najzaujímavejším a najatraktívnejším.

Hneď po inscenácii žatvy v hrušovskom katastri sa ľudia v hlúčikoch poberali dole do dediny, kde pre nich organizátori festivalu na čele so starostom Ing. Pavlom Bendíkom pripravili na rôznych miestach vyzdobenej obce naozajstný festival vôní, chutí, remesiel, hudby a tanca... S otvorenou náručou čakali a vítali návštevníkov vo všetkých hontianskych dvoroch: Hrušovskom, Gazdovskom, Poľovníckom, Detskom, Prandorfskom, Haluškovom, Polichnianskom, Pufancovom, vo Vinárskom, v Páleničiarskom, Haluškovom, Gajdošskom, Krošniarskom, Pukanskom, Hasičskom, Mládeneckom, Rozhlasovom, ale i vo Dvore Hrušky Parádnice, Dvore regionálnej značky Hont, v zahraničnom dvore priateľov... Veľa aj vymenovať, nieto ešte pripraviť a do detailov všetko doladiť tak, aby každý dvor odzrkadľoval svoj prívlastok.

V ľudovom dome, kde sa akoby zastavil čas, návštevníci zažili atmosféru starkinej chalúpky na lazoch, oživili spomienky na to, čo všetko bolo súčasťou prednej a zadnej izby, pitvora aj kuchyne s tradičnou murovanou pecou s prípeckom... V útulnej parádnej izbičke sedela babička ako z rozprávky – Mária Kamasová, ktorá oprášila spomienky na ťažký život našich predkov.

Účastníci Hontianskej parády mohli okrem dvorov obdivovať najrôznejšie tradičné aj menej známe ľudové remeslá – tkáčstvo, brašnárstvo, kolárstvo, prútikárstvo, rezbárstvo, súkenníctvo – a mnohých drobných ľudových umelcov, spod rúk ktorých vychádzali krásne a originálne diela.

V obci sa mali možnosť prezentovať aj vinári z Veľkokrtíškej vínnej cesty a v kultúrnom dome ladil chuť moravskými vínami mladý vinár Jiří Fila. Stačilo prejsť len pár krokov a na svoje si prišli chlapi, ktorí obdivovali stabiláky a hnacie agregáty zberateľa A. Matušova.

Hrušov má názov po hruške a tri ich má vo svojom erbe, preto samozrejme hrušky, či už ako ovocie, hruškový lekvár, kompót, ale aj v tekutom stave ako voňavá hruškovica, nemohli chýbať. Návštevníci mohli vidieť nielen to, ako sa varí klasický slivkový lekvár, ale aj menej známy, ale o to chutnejší hruškový. Ovocinárov zaujala prezentácia starých a krajových odrôd ovocia. Ak niekto vyhladol, mohol ochutnať jedlá od výmyslu sveta – guľáše aj paprikáše, pečenú kačku s lokšami, lokše s masťou aj s makom, držky, pečené rebierka a priatelia z Poľska ponúkali lahôdku – chlieb so škvarkovou nátierkou a s kvasenými uhorkami.

Na pódiu Pri vežičke prebiehal bohatý kultúrny program, ktorý bol pripravený na obidva festivalové dni. V piatok večer si pri Vežičke zahrali a zaspievali gajdoši zo Slovenska a po nich vystúpil folklórny súbor Jaročan a kolektívy zo zahraničia. V hlavnom večernom kultúrnom programe v amfiteátri pod názvom Prišli hostia zďaleka sa predstavili Mužský zbor z moravského mestečka Kunovice, FS pri MO MS Aradáč zo Srbska a spevácka skupina Akord z Poľska. Po nich domáca folklórna skupina Hrušov a Detská folklórna skupina Ragačinka Hrušov, ktoré pôsobia pri MO MS, svojím vystúpením potešili a všetkým prítomným sa predstavili v pásme s výstižným názvom Vitajte u nás! Vrcholom piatkového večera malo byť vystúpenie popredného umeleckého súboru SĽUK s pásmom Krížom-krážom. Krížom-krážom, žiaľ, oblohu už osvetľovali blesky a zlovestne vyzerajúce olovené oblaky. Tie neudržali vodu v nich a spustili ju na SĽUK-árov. Našťastie, dážď už v sobotu Hrušov obchádzal, a tak sa „paráda“ mohla od rána rozvinúť do svojej krásy tak, ako si to všetci organizátori, remeselníci, a samozrejme aj návštevníci priali.

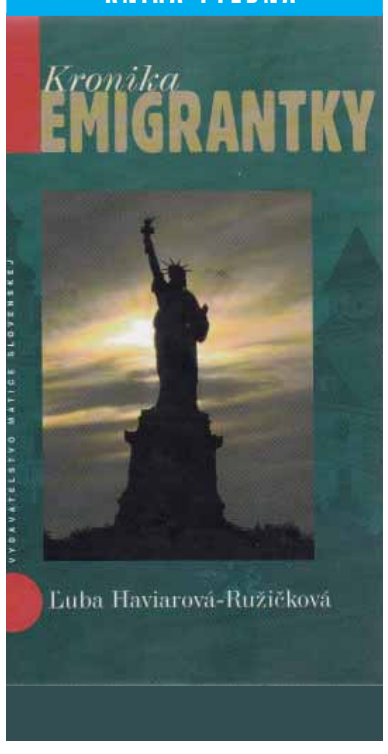
V hlavnom amfiteátri – na Lesnej scéne a Pri vežičke – už boli pripravené stovky folkloristov sólistov i kolektívov zo Slovenska aj zo zahraničia, aby nadšencov ľudového folklóru potešili nielen spevom, tancom, ale aj pohľadom na nevšednú krásu ľudových krojov.

Vo večernom programovom bloku pod názvom Na hontianskom dvore sa so zvykoslovným pásmom hontianskych miest predstavilo vyše tristo zástupcov hontianskych miest a obcí. Vystúpenie folklórneho súboru Rozsutec zo Žiliny dalo dôstojnú bodku za vydareným kultúrnym programom Hontianskej parády, ktorá sa už o rok dožije neuveriteľnej krásnej dvadsiatky.

Spomienky ako veľký román

Ľuba Haviarová-Ružičková: Kronika emigrantky, Vydavateľstvo MS 2014

KNIHA TÝŽDŇA

Memoárová literatúra sa pohybuje v širokom spektre štýlov. Od presných a exaktných uvádzaní dátumov a faktov cez beletrizované rozprávanie o istom životnom úseku rozprávača. Niekedy sa však podarí skĺbiť faktografickú presnosť s doslova románovým citom pre zobrazenie atmosféry. Práve toto sa stalo v knihe spomienok Ľuby Haviarovej-Ružičkovej, ktorú nedávno vydalo Vydavateľstvo Matice slovenskej.

Autorka knihy Kronika emigrantky je dcérou špičkového lekára, zakladateľa modernej slovenskej kardiológie, profesora Vladimíra Haviara. V júli 1968 bola spolu s manželom lekárom na študijnom pobyte v USA a ani netušila, ako ich osudy zamieša august 1968. Skrátka, mladá rodinka, ktorá sa medzi tým rozrástla o potomka, ostala v Amerike a začala prakticky od nuly budovať si svoj „americký sen“. Za posledných asi sto rokov odišlo zo Slovenska azda aj niekoľko miliónov ľudí. Najskôr z ekonomických dôvodov, neskôr z politických a dnes, bohužiaľ, zasa z ekonomických. Osudy mnohých z nich sú zaznamenané v knihách, takže dalo by sa povedať, že ide o ďalšiu štandardnú knihu spomienok emigrantky. No nie je to tak. Autorka má dar podávať aj každodenné situácie s literárnou vycibrenosťou, a najmä s nadhľadom a humorom. Čitateľ sa z knihy dozvie mnohé zaujímavosti z americkej spoločnosti na prelome šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov až po roky deväťdesiate, dozvie sa o tom, akú tvrdú prácu vyžaduje presadiť sa v tejto krajine, ale aj spätne, aké peripetie zažívala autorka pri svojich návratoch do vtedy ešte socialistického bloku. Ľuba Haviarová-Ružičková totiž v USA založila cestovnú kanceláriu zameranú na Európu, vrátane vtedajších krajín Varšavskej zmluvy. Skrátka, pútavé čítanie od ktorého sa neodtrhnete, kým neotočíte poslednú stránku.

(mab)

MEDAILÓN

Zuzka Zguriška, slovenská prozaička, dramatička a prekladateľka, sa narodila 13. apríla 1900 na Myjave v učiteľskej rodine. Počas druhej svetovej vojny vyštudovala filozofickú fakultu Univerzity Komenského, odbor filozofia a dejiny umenia. Do povedomia slovenských čitateľov sa nezmazateľne zapísala najmä románom Byčianka z doliny a trilógiou Metropola pod slamou, Mestečko na predaj a Zbojnícke chodníčky.

Pevkyňa ľudí dobrej vôle

Úspech mal aj jej román Manželstvo na úver a zbierka poviedok Obrázky z kopaníc. Umrela pred tridsiatimi rokmi 24. septembra 1984 v Prahe. O sebe polovážne hovorila, že napriek tomu, že sa narodila na trinástka nijako nevyšším prianím všetko dokonca sa aj vydala, to dátum obsahuje prižiek, takže niet divu, že Veľký piatok, sa jej tá zvedavý, aký trojnásobpomstila a dodáva, že prvorodzenej!“ Dala sa čo je predsa najzbožotcovo remeslo a všených mladých diev. Tenkých možne sa pričinila, aby veľa nešťastných zlosa dostala za učiteľku do rodného kraja Z tohto spojenia vychádza aj najotec sa ozval: „To som osobnejšie posolstvo Zuzky Zgurišky zakomponované nielen do mestečný blázon bude z našej kovskej trilógie, ale nachádzame ho aj v klasickom kopaničiarskom románe a v drobných žánrových poviedkach o ľuďoch na Myjave, do duše však ako najstaršia na ktorých hlboko načrela. Nazvala ich „ľudmi dobrej vôle“. Sú to ľudia reálne pričinila, aby jestvujúci, s celkom konkrétnymi vlastnosťami. Nepristupuje k nim úplne vážne, lež s dávkou komickosti, ale pritom majú také eticko-spoločenské prejavy, aké umožňujú ľudské súžitie, spokojnosť i šťastie. V kopaničiarskom etniku si Zuzka Zguriška vážila pracovitosť, rozumnosť, hrdosť a statočnosť, žičlivosť a srdečnosť. Od začiatku uznávala ich súdržnosť – etnickú, sociálnu aj národnú.

Peter JÁNOŠÍK – Foto: TASR, teraz.sk

HUMORESKA

Odliatok prsníka ako pohár pohárov

Pokrok namojveru nezastavíš. Starí Germáni pili medovinu z kravských rohov, Evenkovia z impregnovaných sobolích chvostov a súčasná novinka pohára pohárov je odliatok ženského prsníka. Raz darmo, civilizácia je civilizácia. V tvare ľavého prsníka celebritnej modelky Kate Mossovej vyrobili pohár na šampanské. Dosť ma trápi, že mi nevysvetlili závažnú skutočnosť, prečo na pohár vzali mierku len z ľavého prsníka. Či ten pravý nebol tohto pohára pohárov tiež hodný. V tejto súvislosti navrhujem Archeologickému ústavu SAV, aby v budúcnosti ešte opatrnejšie rozkopával zem, lebo mám tušenie, že naši predkovia vyrábali poháre s odliatkom prsníka Věstonickej venuše. Jednak to bol vtedajší ideál krásy a jednak mali na poháre inakšie mierky, akou je ľavý prsník vychrtlej modelky. Keď sme pri dievkach ako lata, škoda, že sme v šesťdesiatych rokoch minulého storočia neprišli na túto úžasnú myšlienku odlievania pohárov z mliečnych žliaz ako prví. Vtedy boli totiž v móde ploché modelky s ostrými telesnými hranami. Najslávnejšia z nich, ideálna Twiggy, bola vlastne živá tenká fošňa s ostrými hranami, zabalená v látke. Mala priemer hrude mínus dvadsať centimetrov. Mali sme ju vtedy zdvorilo požiadať o odliatok jej prsníka. V tej miere by sme mohli vyrobiť celoštátne certifikované poldecáky, a tak výrazne znížiť alkoholizmus na Slovensku. Už by som chcel vidieť opitých, ktorí by v krčme udierali pol deci, ktoré má objem hrudníka plochoprsnej Twiggy. Škoda tiež, že sa nezachoval odtlačok prsníka cisárovnej Márie Terézie. Mala sedemnásť detí, nedojčila, a preto pravdepodobne bujnela. Dobové portréty panovníčky sú toho svedectvom. Podľa odliatku jej prsníka by som uzákonil mieru pohárov na pivo. Výrazne by tak stúpla kultúrnosť zariadení, kde sa dnes čapuje, a to bez ohľadu na cenovú skupinu. Chlapi by totiž nevládali taký krígeľ priložiť k ústam, aj keby mal dve uši. Preto by museli byť krígle na stojanoch a pilo by sa z ich dna. Zhora by boli odliatky prsníka Márie Terézie zatvárateľné a na dne by mali adekvátnu dierku. Pri výčape by pivári dostali ako pozornosť podniku zdarma jednorazové cumlíky, zabalené v zdravotne overenom obale. Štamgasti by dostávali cumlíky samozrejme s vlastným menom. Muži by ležali na ležadlách, keďže pohár by normálne nezdvihli pre jeho objem. No a práve v tejto polohe napadali rímskych politikov, rečníkov a filozofov len tie najskvostnejšie myšlienky. Rovnaký spôsob konzumácie piva by pivárov nútil viesť tiež len vznešené reči. Skončilo by sa to tak, že ženy by ich do krčiem rady vyháňali. Oj, bolo by to na Slovensku zrazu šťastia!

Milan ZEMO

ÚRYVOK

Boli sme si natoľko blízki, že čokoľvek zatiaľ zverejňovať z našich rozhovorov z očí do očí vidí sa mi ako svätokrádež. Môžem napísať spomienku, ale ako spomínať na tak hmatateľne živého – stále je vo mne prítomný. Namiesto spomienky chcem oživiť jeho drobnokresbu – kresliarske bunky niekdajšieho vojenského mapára, nezverejnenú skicu, báseň v próze o Rusínoch...

Moji traja milí slovenskí Rusíni

Starší Smolák je Miroslav, vo svete známy MIRO. A mladší Andrej. Sú synmi zatopenej poloninskej Stariny.

Aj preto išli bratia do sveta ako ten „... tatko, čo pri tomto kľakol buku...“ A v tom svete už zostali. Miro dobyl Berlín, Prahu; Andrej Bratislavu.

Ako? Obaja múzou.

Miro múze nežne a úspešne dvorí na nádvorí kaštieľov a zámkov...

Andrej s múzou tvorí; maľuje raj žien po svojom... Tiež úspešne.

Mira múza tak opantala, srdce do zajatia vzala, že jej kúpil chrám. Chrám svätého Rocha na Hradčanoch, v ktorom sa s ňou oženil.

Andrej divú múzu skrotil, osedlal, sadol na ňu s paletou ako so štítom a štetcom, ako mečom pustil sa do boja a objavil Evy zakliate v hmle aj v dreve a pozval ich na plátno i plachtu. Znova úspešne.

Obidvaja bratia zvíťazili, svet dobyli.

Miro v Prahe s múzou plzeň pije. Andrej v Bratislave frankovku.

Už nijakú pálenku!

A, vraj, Rusíni...

•••

Éj, Starina, Starina, dvoch Smolákov si mala, dvoch synov statočných, ale už ich nemáš; neorú, nesejú na tvojich poliach. More ich vzalo. More vody pitnej, nie pálenky žitnej...

Smädný Prešov aj Košice presídlencom ďakujú.

Takí sú Rusíni.

•••

Kde všade snívate svoj sen o Starinskom mori, Rusíni, priatelia moji.

Zaplavili sme svet. Či nás nevidíte!?

V politike nás bola presila. Všade sme boli, ale už nie sme. Lebo aj keď ešte žije, niet viac Vasiľa. Zahalil ho pražský zamat. Politika nás všetkých uštipla – ako zmija.

Všade, kde sme, tam sníme. Snívame, a kde nás nikto nevidí, plačeme. Žialime za Ninou, láskou detskou, spanilou, aj za Sninou nám milou.

Áno, plačeme. Akoby sme my boli vinní za zatopenie našej starkej Stariny. Aj za tými za morom...

My Rusíni slovenskí.

Na Slovensku aj vo svete všade doma...

Potvrdiť to môže majster Emil Semanco z rodu svetobežníkov. V hlavnom meste pri Dunaji o Laborci a Čertižnom sníva, na čertoviny mladosti spomína, v redakciách slávnych redaktorov učí slovenčinu a v textoch hľadá nedostatky – hrúbky, čiarky, ypsilonky. Na ňom zas Ilonky, Otky, Etky, poetky všetky nemôžu nájsť chyby, ale on miluje inú, nad Cirochou rozkvitnutú Ninu, pardon, nivu. A obrazy... Preto staré strihá, spája, skladá, nové vytvára a bráni v nich človečinu.

Takí sú. Moji slovenskí Rusíni.

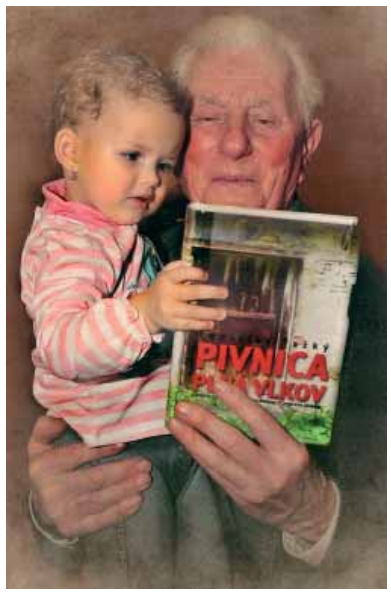
Ladislav ŤAŽKÝ

Spomienka na spisovateľa pri deväťdesiatom výročí jeho narodenia

Prázdne miesto po majstrovi slova

Ján ČOMAJ – Foto: Emil SEMANCO

Keď som sa dozvedel tú smutnú zvesť a dostal sa zo zmeravenia, mal som pocit, akoby spomedzi nás neodchádzal iba družný a dobrosrdečný priateľ, človek stále rovnej postavy, akoby zemský magnetizmus rokov nemal naňho vplyv, muž s usmiatou tvárou, zdobenou platinovou korunou vlasov, spisovateľ s charizmou osobnosti, ale aj posledný slovenský klasik. Bytosť z rodu Hurbanov a Štúrov, Hviezdoslavov a Vajanských, Kukučínov a Rázusov.

Osemdesiatsedemročný Lacko Ťažký zažil v živote všetko, čo len mohli zažiť jeho rovesníci – šarvanci za prvej republiky, vojaci východného frontu vo veľkej vojne, najmladší v povstaní, nadšenci povojnovej obnovy štátu na národne a sociálne spravodlivejších základoch, aspoň im to majitelia moci sľubovali, dospelí muži, čo si pri práci a rodine dopĺňali vzdelanie a pri úplnom nedostatku vypočítavosti nemohli ani len tušiť, čoho sa dožijú. Poslední z veľkej generácie, čo sa vzbúrili proti dogmám reálneho socializmu a potom dvadsať rokov znášali vydedenie. A vo veku nestorov sa bez váhania, z hlbokého presvedčenia priklonili k myšlienke slovenskej štátnosti a dvíhali nielen varovný prst, ale aj plným hlasom vyzývali politikov, aby zanechali cestu krutého nepriateľstva v časoch Mečiara a nevyberavého antimečiarizmu – len si spomeňme na jeho knihu esejí Zastavte paľbu, prosím! Kto z mocných by však čítal Ťažkého knihy v čase divej privatizácie, dražieb a bujnenia vrstvy bohatých Slovákov? Upokojujúci bol aj jeho postoj k averzii spisovateľských spolkov, ktoré sa vyliahli po prevrate – krotil ich vetou: Spisovateľských organizácií na Slovensku môže byť koľkokoľvek, aj tak slovenská literatúra bude len jedna.

Košatá je jeho tvorba. Od zbierok Vojenský zbeh a Hosť majstra Čerta cez románový triptych Amenmária a dva zväzky Evanjelia čatára Matúša po Lovcov ľudských tvárí. Je v nich odraz krvilačnosti vojny, optimizmus tvorivého človeka, vyjadrenie úcty k ženám, vzácny obraz jednej z najväčších našich stavieb v dejinách – Gabčíkovskej priehrady, ponor do psychiky súčasníka, moderná reflexia ľudových povestí, etické problémy, cestopisy, literárne profily, monografia rodného Čierneho Balogu, aj divadelná hra Hriešnica žaluje tmu.

Mal som to šťastie od polovice šesťdesiatych rokov spolupracovať s Ladislavom Ťažkým v Smene na nedeľu, aj dve desaťročia znášať s ním údel vyhnanca vo vlastnej krajine. V deväťdesiatych rokoch sme sa stretávali najčastejšie – živo si pamätám jeho vnútorný zápas či kandidovať a či nie za prezidenta mladej republiky. Prichádzal vtedy za nami nenápadne, odlákal nás od roboty na kus reči, hádam aj skúšal, či postačia argumenty, ktorými chcel odmietnuť funkciu hlavy štátu. Naše presvedčanie nezaberalo – pred finále to naozaj vzdal. Zošklivila sa mu hra politikov, a najmä brutálna nenávisť, ktorou bola vtedy poznačená slovenská spoločnosť a ktorá doslova rozštiepila národ na dva tábory. Nevraživosť medzi nimi pripomínala stredoveké honby na vyznávačov inej viery toho istého Boha. Aj dnes rozmýšľam, či konal správne, keď kapituloval. Či by tento slovenský Kekkonen nebol – podobne ako jeho fínsky predchodca – vyslobodil národ z nenávisti a zo zovretia chamtivcov. Možnože by sa nič nebolo zmenilo. Boli by sme však aspoň spomínali na dobrého a spravodlivého človeka na čele štátu. Už aj to je škoda.

Môj pocit straty z jeho odchodu bol o to silnejší, že práve v posledných mesiacoch sme mali zvlášť čulý vzťah a napriek vzdialenosti, ktorá nás rozdelila mojím odchodom na vidiek, stretávali sme sa častejšie. Za tie pekné chvíle som mu veľmi vďačný. Na jar v roku 2010 nás navštívil v novom šaštínskom domove a všetci, čo sme boli pri tom, spomíname, ako prekypoval srdečnosťou a netajil, že sa cíti medzi nami dobre. O pár týždňov mi v salóniku Klubu slovenských spisovateľov predniesol laudáciu k okrúhlym narodeninám. Na jeseň sme boli vedno s pánom prezidentom Schusterom kmotrami memoárovej knihy Jozefa Sitka v spoločenskej sále SAV – a vedľa v salóniku som s obavami pozoroval, že Lacko si nedal ani pohár vína, nosil som mu od pultu pomarančový džús a ešte aj ten si riedil vodou. Stihol napísať úvod do knihy Drotárska odysea, ktorú o niekoľko týždňov vydala Matica slovenská – ani si nevie predstaviť, ako si to vážim! Kniha má totiž vzácnosť: je v nej posledný literárny počin Ladislava Ťažkého. V stredu 19. januára 2011 sme vo výbore PEN klubu schválili nomináciu majstra Ťažkého na udelenie Nobelovej ceny za literatúru. O niekoľko hodín sa Lacko Ťažký stal laureátom Večnosti.

Práve na pozadí osobnosti majstra Ťažkého, spisovateľa, ktorý neúnavne apeloval na nezmieriteľnosť s krivdou a lžou, vidno, aké riedke je pole obrancov rozumu, sociálnej spravodlivosti a práva. Slovenská literatúra nekráča v tradíciách svojich predkov, neangažuje sa ako generácie pred nami. Spisovateľov už nevidno medzi postavami, ktoré ovplyvňujú chod verejného života. Na veľkú škodu veci a na tichú radosť mocných.

Po majstrovi zostalo prázdne miesto.

Muž, čo prekonal strach

Anton BLAHA

Chcem sa vrátiť k jednému predvianočnému večeru, príjemnému posedeniu priateľov, bohatému na spomínanie, rozhovory i mlčanie, keď bolo nad čím uvažovať. K podnetnému stretnutiu s neočakávaným koncom. Spomienka naň ma bude ustavične sprevádzať nielen touto úvahou nad životom a tvorbou Ladislava Ťažkého, nielen pri zamyslení nad vzájomnou súvislosťou literatúry a života tvorcov, lebo Laco Ťažký bol ústrednou postavou toho večera.

Na tom predvianočnom posedení sme sa zišli najmä kvôli nemu. Dal mi na to impulz jeho hlas plný bolesti. Sťažoval sa mi, že sa necíti dobre, nechutí mu jesť, chradne a slabne. Preto sme sa chceli s ním zísť a povzbudiť ho. V dobrej nálade a s úprimnou radosťou nám podpisoval svoje čerstvé knižky Porazení víťazi a Lovci ľudských tvárí ako vianočné darčeky. „Ale venovanie vám nenapíšem,“ upozornil nás so smiechom, „aby sa vám kniha lepšie predávala v antikvariáte.“

Opätovné listovanie v jeho tvorbe ma vedie ako večernica touto spomienkovou úvahou. Mám opäť príležitosť zblížiť sa s jeho dielom, rozprávať sa s jeho hrdinami, obracať ich v ruke, presviedčať sa o ich trvalej hodnote. Pri tomto spomienkovom „šúpaní cibule“, keď si pomôžem titulkom autobiografickej knihy G. Grassa, ma zaujali najmä dve myšlienky. Predovšetkým som zaznamenal, najmä pod vplyvom Ťažkého posledných próz Porazení víťazi a Lovci ľudských tvárí, ako autor zrástol so svojím neodmysliteľným hrdinom či večným sprievodcom svojich románov a svojho života čatárom Matúšom Zrazom. Spojili sa nerozlučne ako dva čiernobalocké duby vyrastajúce z jedného kmeňa. Takpovediac na večnosť. Zrástli, lebo mali rovnaký koreň, osud i život. Prostredníctvom svojho Matúša aj autor doslova zliterárnel alebo sa dokonca tak stotožnil so svojím hrdinom, že ich často nemožno ani navonok rozlíšiť: chodia v tej istej košeli, nohaviciach, bagančiach a neskôr topánkach, nosili jednu torbu i bandalier... Nemožno ich takmer rozpoznať, lebo sa pomalou evolučnou cestou, postupným splývaním autora a jeho hrdinu narodil jeden nový človek.

•••

Kde sú zdroje víťazstva Laca Ťažkého nad utrpením a strachom? Vychádza mi to tak, že prežiť vojnové i povojnové roky 20. i 21. storočia znamenalo predovšetkým veriť. Čomu a v čo veril Laco Ťažký? Najviac azda v ľudskosť. Hľadal ju a nachádzal, raz v jej sotva badateľných stopách v roztápajúcom sa snehu zákopov a bojísk, inokedy v skutkoch Matúša Zraza a svojich spolubojovníkov, u kolegov, kamarátov, vo svojom presvedčení, vo viere v nesmrteľnosť človeka. Zdedený duchovný testament po rodičoch nosil v sebe ako diamant vsadený do hrude, ktorý nesčernie a vo dne i v noci jasne svieti, najmä keď naň dopadá jagavé svetlo poznania, ku ktorému sa sústavne prepracovával a ktorým popieral strach.

Na ceste poznania putoval brodiskom zloby, ktorá je mnohokrát silnejšia a často úspešnejšia ako ľudskosť a spravodlivosť. Uvedomoval si to najmä vtedy, keď ho obklopovalo ticho, opúšťali priatelia, vyhýbali sa mu kolegovia, ktorí pili šampanské medzinárodne uznávanej známky ÚSPECH. Namiesto nich stretával raz zbabelé, inokedy zlovestné mlčanie, ktoré ho bodalo na najcitlivejšom mieste – v srdci.

Po odchode Laca Ťažkého z tohto sveta vydal Karel Kaplan, známy český historik, svoju monografiu s názvom Antonín Novotný, Vzestup a pád „lidového“ aparátčika (2011), kde našiel svoje miesto aj Ladislav Ťažký. K. Kaplan reprodukuje v knihe (str. 222), čo zistil z informácií vtedajšieho zástupcu veliteľa krajskej správy ŠtB o L. Ťažkom na začiatku šesťdesiatych rokov, keď vstupoval ako autor do sveta literatúry. „Na základe zabudovaného technického úkonu v redakcii Kultúrny život bol zachytený rozhovor pracovníka ÚV KSS s. L. Ťažkého, ktorý diskutoval s vtedajším zodpovedným redaktorom. Obsah tohto rozhovoru mal za následok, že s. Ťažký bol zbavený funkcie pracovníka ÚV KSS,“ citujem z uvedenej knihy. Išlo vtedy o rok 1964, keď vydal prvé prózy Hosť majstra Čerta a Vojenský zbeh, intenzívne žil s umelcami a zastával sa ich. Po prečítaní týchto riadkov som si pomyslel, aké mal L. Ťažký šťastie, že to nečítal, že o tom nevedel. Určite by to znásobilo rozčarovanie a ktovie, či by jeho doráňané srdce nezlyhalo pod ťarchou tejto zrady skôr.

Celé doterajšie uvažovanie ma vedie k záveru, ktorý je večným svetlom na posmrtnom ľudskom i literárnom pomníku L. Ťažkého: Je to jednota duše a tvorby, skôr výnimočná ako častá, s ktorou premohol strach, čo ho sprevádzal. Všetkým včerajším i súčasným mocnárom ostro a priamo povedal, že existujú piráti cti, ktorí lovili najskôr v širokých vodách socialistického oceánu a dnes lúpia ako oligarchovia prostredníctvom svojich moderných pirátov. Nuž nečudujme sa a pripomeňme jeho naliehavý apel, ktorý nám ponecháva na domýšľanie: Načo strany? Načo štrajky? Načo povstania? Načo revolúcie a kontrarevolúcie? Načo súdy a popravy? Načo vylučovania a tresty? Načo eštebácke listiny a archívy? Aby mali koho strašiť? Aby sa človek človeka bál ako divého zvera?

To nie sú otázky bezradnosti.

●●●

Keď sme si v zime 2011 užívali predvianočnú atmosféru u nášho priateľa, pochvaľoval si servírovanú kapustnicu: „Aká je dobrá, kyslučká, chutí mi, po čase sa opäť schuti najem.“ Jedli sme pravú kysuckú, ktorá sa robí len z kapustnej šťavy, prípadne sa dopĺňa hríbmi a sušenými slivkami. Domáca pani ku kapustnici ešte ponúkla tradičné pácované bravčové rebrá a krkovičku. Tešili sme sa, že Lackovi chutí, že pookrial v spoločnosti, v ktorej rád sedával. „Ako mi je dobre s vami,“ a myslel aj na domáceho hostiteľa Ing. Jozefa M. a maliara Ondreja Z. Stále sa však obzeral a spytoval sa: „A dôstojný pán docent K. nepríde? Meška už. Nezavoláme mu?“ zjavne bol netrpezlivý. Spokojnosť získal, až keď duchovný vkročil do miestnosti. „Som rád, že si prišiel.“ Privítal posla Božieho. „Môžeme si odsadnúť? Môžeme sa nerušene porozprávať?“ opýtal sa dôstojného pána a na prekvapenie všetkých vstali a odišli do inej miestnosti.

Na pokojnú vianočnú jedličku doľahol nepokoj. Neobyčajné milosrdenstvo Svätej noci, pozvané hlavným aktérom večera L. Ťažkým, opatrne vkročilo k nám skôr, ako mu prislúcha, v požehnaný adventný deň. Vtedy sa tu stretla čistá duša Laca Ťažkého s jeho očakávaným duševným pastierom a vznášala sa nad nami ako hviezda, ktorá oznamovala príchod Spasiteľa. Pochopil som, že Jezuliatko môže prísť na svet na krátku chvíľu iba kvôli jedinej osobe. Duša L. Ťažkého akoby sa v jeho prítomnosti, v tej svätej predtuche spojila s večnosťou, hoci jeho pozemský život pokračoval ďalej. Zišla mi na um nedobrá predtucha...

Po hodnej chvíli sa vrátili. Každý sám, osobitne a každý s iným poslaním a budúcnosťou, ako sme sa neskôr stali svedkami. Laco alebo Matúš sa vrátil medzi nás celkom iný, ešte vyrovnanejší, sebavedomejší a spokojnejší. Aj dôstojný pán prišiel s tvárou akoby niekomu pomohol alebo ho zachránil. Tak si predstavujem prijatie do neba, pomyslel som si v duchu. Neskôr som sa dozvedel, že L. Ťažký absolvoval ešte jednu takúto vnútornú duchovnú cestu. Do starodávnej Nitry, do mesta, ktoré rozprestiera krídla nad Svätoplukovou ríšou, tam, kde sa iste nachádza pod nánosom prachu a hliny naša minulosť a možno sa raz objaví aj prvý slovenský kresťanský kostol, do našej metropoly a svätyne ducha. Navštívil otca kardinála. Až potom som sa utvrdil v tom, čo som tušil: nedaj Bože, lúči sa s nami. Azda sa nenapĺňajú slová a neprichádza chvíľa, ktorú naznačil: „Už v mojom veku nič neplánujem..., ak, tak slušne dožiť, dať si veci, problémy v sebe i mimo seba do poriadku, to znamená urobiť všetko, aby som odišiel dôstojne, s čistým svedomím.“

Takto pri i po priateľskej predvianočnej večeri vystúpil zo zákopu pozemského života, vstúpil na večnosť s jasnou mysľou, pripravený ako jeho Matúš, vyrovnaný so sebou i so všetkými, ktorých stretol, lebo si dal všetky veci do poriadku. Tak odchádzal človek, ktorý sa stal mužom, čo čestnosťou a ľudskosťou premohol stohlavého draka strachu.

(2012, krátené)

Kňaz Ján Košiar na matičnej oslave Dňa ústavy 1. 9. 2014

K nášmu presvedčeniu sa hlásme vždy

Hymnická pieseň Bože čos' ráčil slovenskému rodu znie v našich chrámoch (a nielen v nich) pri rozličných slávnostiach. Zaznie aj dnes, keď v Deň Ústavy Slovenskej republiky zvolávame Božiu pomoc a ochranu na náš slovenský národ a štát. Z hľadiska večnosti dvadsaťdva rokov je zanedbateľný zlomok času, ale v jednom ľudskom živote je to už dosť dlhé obdobie.

Rímskokatolícky duchovný s pápežom Františkom.

Človek sa za taký čas stane dospelým. Aj naša vlasť, súčasná Slovenská republika, ktorú dnes máme aj vďaka ústave, ktorú prijal slovenský parlament 1. septembra 1992, prežila mnohé detské choroby a je dnes dospelá. Napriek neprajníkom, ktorí nechýbali pri jej zrode, je tu, lebo Božie požehnanie je silnejšie ako všetka ľudská zloba.

Svätý Cyril a Metod, vy ste priviedli našich predkov k pravej viere v Ježiša Krista a teraz sa s nimi radujete vo večnej sláve. Oslavujeme Boha, že tak bohato odmenil vašu neúnavnú horlivosť v ohlasovaní evanjelia. Pokorne ďakujeme nebeskému Otcovi, že vašou apoštolskou činnosťou začlenil náš národ do svojej Cirkvi. Orodujte u Boha za slovenský národ. Vyprosujte nám silu, aby sme vždy statočne vyznávali svoju vieru a podľa nej žili.

Stojíme tu pri soche nášho kráľa Svätopluka, milovaného syna Cirkvi, a pápeža Jána VIII., ktorý od neho dostal vzácny list Industriae Tuae. Na podstavci sochy to bolo aj pôvodne napísané, ale tí, ktorí mali moc, tento nápis odstránili. Urobili tak preto, lebo asi nečítali ani slávny epos Jána Hollého, ani od Juraja Fándlyho Compendiata historia gentis Slavae. Tam to stojí čierne na bielom. Svätopluk – kráľ Slovákov.

Ale zatiaľ žijeme v slobode a nikto nám nebráni, aby sme tu, pred kráľom Svätoplukom vyznali svoju vieru a dôveru v Božiu pomoc, že naša vlasť Slovenská republika prežije aj súčasné nepokojné obdobie dejín sveta.

Pokorne ťa, Bože, prosíme, aby naša vlasť bola ochránená od hrôz vojny, ktorej požiar už horí na mnohých miestach sveta. Aj blízko našich hraníc.

Ak cyrilo-metodské duchovné dedičstvo spomínané v Ústave SR nemá byť iba formálnym slovom, tak si musíme uvedomiť, že čo ono vlastne predstavuje. Že tu ide o kresťanstvo v jeho podstate: že je to uznanie Boha za Stvoriteľa, Ježiša Krista za Božieho Syna a Ducha Svätého za tú silu, ktorá nám umožní hlásiť sa k nášmu presvedčeniu vždy a všade. Nielen v rovine osobnej, doma, v chráme Božom, ale aj všade v spoločnosti. Aj tu dnes pri soche nášho kráľa Svätopluka!

Novodobé pohanstvo sa dnes šíri oveľa zákernejšie, nenápadne, nepozorovane ako vážne nebezpečenstvo prostredníctvom silnej propagandy a tlaku na človeka, že hriech a zlo vlastne neexistujú. Koľko úsilia sa dnes vynakladá v rozličných masmédiách, aby človeka presvedčili, že staré dobré zásady vyjadrené v Desatore sú smiešne a nemoderné! A Desatoro okrem toho, že je zapísané v každom ľudskom srdci, pochádza z Písma svätého Starého zákona! To nevymysleli vo Vatikáne ani v Augsburgu, ani v Ženeve! Skutky, ktorých sa v minulosti ľudia báli alebo ich aspoň pokladali za nesprávne a hriešne, sa dnes definujú ako prejav slobody a suverenity človeka. Žiaľ, toto je pohanstvo našich čias.

Vzhliadni, Pane, svojou milosťou na naše kráľovstvo. A nevydaj, čo je naše, cudzím. A nevydaj nás v korisť národom pohanským. Skrze Krista, nášho Pána, ktorý kraľuje s Otcom i Duchom Svätým. Hrdo sa hlásime k našim kresťanským koreňom a chceme na nich budovať naše národné spoločenstvo. Aj v duchu odkazu Andreja Hlinku: Za Boha a národ!

Chceme sa vierou posväcovať a podľa nej žiť, aby sme boli vďačné deti našich otcov, matiek a chránili si svoje dedičstvo.

Všemohúci Bože, požehnaj nás silou zhora, aby sme ťa mohli raz v nebeskej vlasti oslavovať aj v spoločenstve svätých bratov Cyrila a Metoda, ich učeníkov Gorazda, Klimenta, Nauma, Angelára, a Sávu, ako i Rastislava a kráľa Svätopluka.

Amen.

Ján KOŠIAR,
rímskokatolícky kňaz

Matica slovenská: Stop nezmyselným sankciám

Aby nás potomkovia nepreklínali

Marián TKÁČ, predseda Matice slovenskej

Ďakujem, že ste prišli – všetci odvážni, ktorí sa neboja zimy – k soche kráľa Svätopluka. Chceme vzdať úctu v rámci roku, ktorý Matica slovenská zasvätila jemu a Andrejovi Hlinkovi, tomuto mocnému vladárovi, zakladateľovi najstaršej slovenskej štátnosti, ako aj slovenskej ústave, prijatej 1. septembra 1992.

Osobitne vítam Drahoša Machalu, jedného z ideových autorov tejto sochy, ktorej zaiste raz vrátime všetko, čo mala a čo má mať.

Chceme však dnes viac – ak máme napĺňať slová pápeža sv. Jána Pavla II., že od Slovenska čaká Európa a svet v tomto tisícročí veľa: príklad, ktorý bez odvahy je nemožný. Ak naši predchodcovia počas prvej Slovenskej republiky nemali dostatok síl vzpriečiť sa vtedajšej hroznej veľmoci a zabrániť neľudskému osudu nevinných Židov, muselo prísť povstanie – ale ani to osud týchto ľudí nezmenilo: už nijaké výnimky a dielo skazy sa dovŕšilo. Akurát že Slováci dokázali, že sú najstatočnejší medzi spravodlivými sveta: po auguste 1944 zachránili relatívne najviac svojich židovských spoluobčanov. Poučení aj týmito smutnými osudmi sme dnes povinní nemlčať – aby nás naši potomkovia neprekliali! Sme povinní napriek nevôli mocností povedať nahlas: stop zabíjaniu nevinných ľudí v Ukrajine, v Iraku, v Palestíne i inde na svete! Sme povinní povedať nahlas: stop nezmyselným sankciám – v rámci jednej z vojen, ktoré majú kryť míňanie nahromadených vojenských zásob! Sme plne na strane predsedu našej vlády R. Fica, ktorý presne vie, čo sú to naše národnoštátne záujmy – na rozdiel od moderátora hríbovín v „našej" verejnoprávnej televízii, ktorý – ako sa vyjadril – ich nepozná. Sme za diplomatické rokovania a za spoluprácu medzi Slovanmi! Spamätaj sa, Európa!

Aj preto vás pozývam do záujmového odboru Matice slovenskej, ktorý zakladáme v piatok 5. septembra a bude sa volať Odbor slovanskej vzájomnosti.

Bratislava 1. septembra 2014

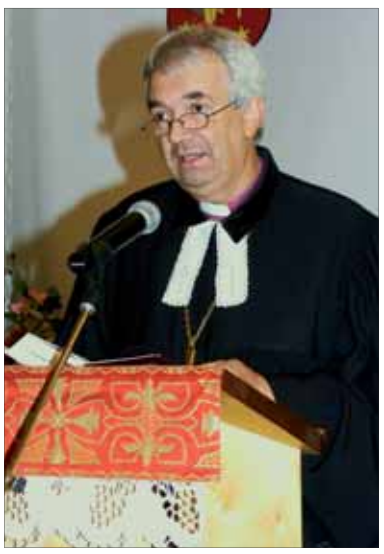
Modlitba za mužov a ženy, čo sa postavili za legitímne práva nášho ľudu

Vzácne dary – krajina, jazyk, kultúra

Drahý náš Bože, ďakujeme ti za náš slovenský národ. Ďakujeme ti, že si nám dal vzácne dary – krajinu, jazyk a kultúru, ktoré smieme rozvíjať. Drahý Bože, so slovami žalmistu vyznávame: „Blahoslavený národ, ktorého je Hospodin Bohom, ľud, ktorý vyvolil sebe za dedičstvo." Vďaka, Bože, že v našej krajine je pre mnohých tvoje meno vzácne a tvoj milý syn Ježiš Kristus je nádejou mnohých ľudí. Dovoľ nám ďalej rozvíjať dary tvojho pokoja, tvojej milosrdnej lásky a tvojej spravodlivosti v osobných i spoločenských vzťahoch rozvíjať vieru v milosrdenstvo v moci tvojho Svätého Ducha... Drahý Bože, ďakujeme ti za to, že si náš slovenský národ zachoval a dovolil si mu prežiť neľahké časy. Ďakujeme ti, že si nám dal mužov a ženy, ktorí sa postavili za legitímne práva nášho ľudu. Ďakujeme ti za tých dávnych z Veľkomoravskej ríše, za Ľudovíta Štúra a jeho družinu a tiež za tých, ktorí sa postavili na obranu našich práv vo všetkých kritických časoch. Vďaka aj za tých, ktorí vedeli budovať mosty spolupráce medzi ľuďmi našej krajiny v Slovenskej národnej rade v minulosti. Ďakujeme Ti aj za tých, ktorí nám slúžia dnes v spoločenských funkciách. Požehnávaj ich a ukáž im cesty, ktoré sa páčia tebe, Bože.

Požehnávaj nás, aby sme spolu s ľuďmi dobrej vôle rôznych národov a svetonázorov vedeli vytvárať dobrý u nás na Slovensku a v rámci Európskej únie a vo svete. Kiež nikdy nezabudneme na tvoje slovo, že blahoslavený je národ, ktorého je Hospodin Bohom, ľud, ktorý vyvolil sebe za dedičstvo. (Ž 3,12). Amen.

Július FILO,
emeritný biskup
Evanjelickej cirkvi a. v.

RIPORT

Ukážku tradičnej žatvy zorganizovali členovia MO MS vo Valči v rámci svojho projektu

Oživili spomienky

Rok na našej dedine. Po predchádzajúcom ručnom kosení horských lúk prišlo na rad tradičné kosenie pšenice. Na láne hospodára Petra Mikulu sa začiatkom augusta zišlo niekoľko starších koscov žencov s kosami opatrenými tzv. hrabkami. Po odkosení riadku obilia alebo prikosení k stojacemu obiliu mohli ženy žnice odoberať kosákom primerané množstvá na hrste, z ktorých sa časť použila na uvitie povriesla a na zviazanie snopu. Z naviazaných snopov sa postavili stavance – nemce – a prekryli „čiapkou" z vybratého väčšieho snopu. Podobne sa pokračovalo po odkosení ďalších a ďalších riadkov. Po dostatočnom vyschnutí na poli stavance hospodár zviezol konským povozom na rebrináku do humna na vymlátenie. Ukážku tradičného mlátenia cepmi v humne na holohumnici predviedli matičiari 19. augusta. Tento spôsob praktizovali najmä drobnejší roľníci, väčší gazdovia na mlátenie používali mláťačky. Vymlátené zrno sa čistilo od pliev a drobných nečistôt cez riečicu, prípadne sa preosievalo vo vetre, gazdovia čistili v tzv. rajtároch.

Záver tradičnej žatvy ukončili matičiari dožinkami, keď žnice uvili dožinkový veniec, ponúkli chutnými koláčikmi, gazda občerstvením a spoločne si zaspievali pri harmonike.

Ján LUČAN

POZNÁMKA

Matica slovenská sa po novembri 1989 zaradila do nového spoločenského systému ako nepolitická národná inštitúcia. Zachovala si pluralitu názorov s deklarovaním spoločenskej rovnováhy v polohe nadstraníckosti a nadkonfesijnosti. V tejto línii sa pohybovalo aj matičné členské hnutie. V miestnych odboroch MS ožili kultúrne osobitosti v lokalitách a regiónoch i smerovanie k patriotizmu. Predstavitelia MS mali snahu o zdôrazňovanie vlastenectva, žiaľ, spravidla zostalo iba pri snahe. Je nepochybné, že v tomto smere je v matičnom hnutí manko (nespomínam realitu iného manka).

O našej matičnej (ne)každodennosti

Po valnom zhromaždení MS v roku 2013 má Matica staronového predsedu, nový výbor MS a orgány, ktoré by spoločne mali určovať princípy matičného hnutia v napĺňaní stanovených cieľov. Matica má platených funkcionárov a niekoľko stonásobne viac neplatených funkcionárov v miestnych odboroch.

■ *NEOPAKOVAŤ CHYBY*

Už evidentne nemá „stálych" šesťdesiattisíc členov, ako to od roku 1992 na valných zhromaždeniach MS opakoval bez zistenia skutočného stavu bývalý predseda MS. Ním posilnené mocenské pozície aj v rozhodovaní spôsobili známe veľké ťažkosti, v ktorých sa Matica ocitla, a zdá sa, doteraz hľadá východiská. Ukazuje sa, že vnútromatičná kríza, aj keď nie v predchádzajúcom rozsahu, pokračuje. Posledné valné zhromaždenie MS však dalo predsedovi MS šancu vykonať nápravu. Dnes sa ozývajú hlasy, že to bolo asi krátkozraké a bude musieť prísť definitívny zlom, pretože chyby sa nesmú opakovať ďalším strácaním času.

Niečo sa predsa pohlo. Matica má konečne správcu. V súčasnosti sa táto funkcia javí ako nevďačná, ňou aj je, pretože začne možno bolestivá, ale potrebná prestavba, akú si vyžaduje doba vychádzajúc z možností MS. Nepôjde o to, čo je zaujímavé, ale čo je absolútne nevyhnutné a prestoje medzi tým nemôžu byť. Správca Matice nemôže nečinne stáť po kolená v pohyblivom piesku váhavosti a čakať, čo sa stane, čo s Maticou urobia iní.

■ *INFORMAČNÝ DEFICIT*

Aktuálna matičná skutočnosť sa opäť ukazuje ako vážna, možno opäť vnútorne konfliktná. Žiaľ, o tom sa v miestnych odboroch nevie a „variť" sa začne až v období okolo valného zhromaždenia, čo je nežiaduci informačný deficit. Matica si ďalej nemôže dovoliť byť na celospoločenskej krajnici, aj keď najmä médiá svojimi nevyberavými atakmi ju tam odstavujú. Predstavitelia MS musia konať pre Maticu a až potom na svojom osobnom piesočku. Matica slovenská nezlyhá, zlyhať môžu len tí, ktorí o nej rozhodujú, preto je potrebná ich spolupráca, na ktorú sa spolieha členská základňa. Prajem novému správcovi Matice slovenskej, aby patril k tým skutočným štátotvorným správcom so živými slovami a s činmi v záujme Matice, akú ju chce mať ako symbolickú predstaviteľku národa členská základňa a spoločnosť.

Otto GÁŤA

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Boli poslanci

Ubehol ďalší víkend, počas ktorého sa matičiari stretli na akciách na celom Slovensku. V Šintave sme pod matičnou zástavou oslávili 940. výročie tejto skutočne vlasteneckej obce, kde majú školu pomenovanú podľa kráľa Svätopluka. Matičné dni v Žarnovici obnovili po viacerých rokoch a z vystúpenia miestnej matičnej predsedníčky vyplynulo, že sú veľmi aktívni. Nadobudol som presvedčenie, že sú odhodlaní pokračovať v obnovenej tradícii matičných dní aj na budúci rok. Pravda, v Šintave i Žarnovici sa potvrdilo, že nám chýba ešte zvyk prirodzene sa schádzať pod matičnou, ale i štátnou zástavou. My matičiari by sme mali byť vzorom pri vzdávaní holdu našim štátnym symbolom.

A v pondelok 8. septembra sa uskutočnil avizovaný poslanecký prieskum. Traja poslanci NR SR a jedna poslankyňa chceli vedieť, ako to s Maticou je a ako by malo byť. Zaujímali ich otázky okolo Národného pokladu, finančno-ekonomickej situácie Matice i okolo Neografie. Priznám sa, že sme tento prieskum privítali, lebo svedčí o záujme nášho parlamentu o Maticu – a okrem toho nemáme predsa pred poslancami čo skrývať. V kocke sa dá zhrnúť, že ústami prvého podpredsedu J. Šimonoviča sme požiadali poslancov o pomoc pri doriešení kauzy Národného pokladu, pretože táto vec už nie je v našich rukách. Výpadok vlastných príjmov pre prestavbu Neografie musíme riešiť predajom nadbytočného majetku i bankovým preklenovacím úverom. Štátne zdroje čerpáme v súlade so zmluvou s ministerstvom kultúry. Opätovne sme zdôraznili, že Neografiu nechceme predať, hľadáme riešenia, ako z tejto modernej fabriky urobiť aj fabriku ziskovú. V priebehu piatich hodín však padlo aj mnoho iných otázok, poslanci boli zvedaví na veci, ktoré radový člen Matice nepozná. Šumy okolo našej najstaršej inštitúcie majú teda všelijaký pôvod a zaiste môžu len tešiť tých, ktorým je Matica tŕňom v päte.

Odkaz Jozefa Cígera HRONSKÉHO
55. výročie založenia Zahraničnej Matice slovenskej

9. októbra 2014,
DK Ružinov, 10.00 h

Pred 115 rokmi založili Národný výbor Slovákov v USA

Cieľavedome a vytrvalo za slovenskú vec

Štefan KUCÍK – Foto: archív SNN

V roku 1899 vedúci predstavitelia Slovákov v Amerike na čele so Štefanom Furdekom a s Petrom V. Rovniankom založili Národný výbor s ambíciou vytvoriť ústredný orgán slovenských organizácií v USA, cieľavedome pracujúci za slovenskú vec.

Peter V. ROVNIANEK

Začiatky národno-politických zápasov amerických Slovákov úzko súviseli s myšlienkou spojenia lokálnych bratských podporných spolkov, ktoré si slovenskí vysťahovalci na pôde USA zakladali od roku 1883, do jedného celku. Táto idea sa výraznejšie nastolila v roku 1888. Na stránkach týždenníka Nová vlasť za ňu začal agitovať Eduard Schwartz-Markovič. V jeho šľapajach po svojom príchode do USA pokračoval Peter V. Rovnianek.

■ DROBENIE – NIE JEDNOTA

Rovniankovým zámerom nebolo založiť len podporný spolok, akými boli miestne slovensko-americké spolky. Jeho úmyslom bolo zriadiť kultúrnu organizáciu podľa vzoru doma zatvorenej Matice slovenskej. Založením Národného slovenského spolku (15. februára 1890) sa však nepodarilo zjednotiť všetkých amerických Slovákov. Štefan Furdek sa totiž v tom istom roku rozhodol založiť Prvú katolícku slovenskú jednotu v Spojených štátoch amerických, čím odštartoval vznik celého radu ďalších slovensko-amerických organizácií.

Vzájomné konkurenčné boje, ktoré prepukli po vzniku Národného slovenského spolku a Prvej katolíckej slovenskej jednoty, ustali po 3. konvencii Národného slovenského spolku v roku 1892. Výsledkom osobných kontaktov a rokovaní bolo hľadanie možností úzkej spolupráce amerických Slovákov bez ohľadu na rozdielnosť politických a náboženských názorov. Vyústením týchto snáh bolo založenie Matice slovenskej v Amerike (26. septembra 1893) v Chicagu. Jej predsedom sa stal iniciátor zmieru a myšlienky oživenia Matice Štefan Furdek. Rovnianek však namiesto toho, aby svoj vplyv využil na posilnenie novozaloženej inštitúcie, o niekoľko mesiacov neskôr založil v Pittsburghu do istej miery konkurenčné literárne združenie Maják literárne kolo (18. februára 1894). Pre obnovené spory Matica slovenská v Amerike napokon v roku 1904 zanikla.

■ CENTOVÝ FOND

Keď Štefan Furdek videl, že Matica slovenská v Amerike nemá veľké vyhliadky na také aktivity, ako sa pôvodne plánovalo, prišiel s novou ideou. V roku 1899 rozvinul myšlienku Národného výboru a k nemu priradeného Národného fondu. Jej podstatou bolo, aby sa existujúce slovenské organizácie zoskupili okolo jedného ústredného telesa, ktoré by plánovite pracovalo za slovenskú vec. Furdek vedel, že bez spolupráce všetkých organizácií a ich predstaviteľov a, samozrejme, bez finančných prostriedkov nemožno nič seriózne uskutočniť.

Furdekov plán sa ujal. Zakladajúca schôdza Národného výboru a

Štefan FURDEK

Národného fondu sa uskutočnila 18. augusta 1899 v Pittsburghu. Okrem toho, konvencie slovenských organizácií v USA odsúhlasili zdanenie svojich členov na prospech Národného fondu vo výške jedného centu mesačne. Boli to prvé signály rodiaceho sa širšie chápaného slovenského odboja v Amerike, keď za slovenskú národnú vec sa začínali angažovať i široké vrstvy dosiaľ národne indiferentných slovenských vysťahovalcov. Z Národného fondu, ktorého najväčším propagátorom bol katolícky kňaz Matúš Jankola, odišlo na slovenské politické, kultúrne a sociálne ciele desiatky tisíc amerických dolárov.

Aj keď sa Štefan Furdek usiloval z Národného výboru vytvoriť reprezentanta amerických Slovákov, túto jeho ambíciu sa mu ešte nepodarilo naplniť. Národný výbor s Národným fondom tak zostali len jedným z pokusov o celonárodnú slovensko-americkú organizáciu. Túto ideu sa podarilo zrealizovať až v roku 1907, keď bola založená Slovenská liga v Amerike.

Jubilejné desiate výročie Jasovských osláv malo skvelú atmosféru

Aj vďaka miestnym matičiarom

František MRVA

Posledný prázdninový víkend bol v Jasove v znamení jubilejného desiateho ročníka Jasovských osláv. Popri spomínanom decéniu sa tu pripomenuli ešte ďalšie výročia – štyridsiate prvé výročie cezhraničnej družby Jasov – Nyírmada a dvadsiate výročie družby Jasov – Tura.

V predvečer osláv starosta Jasova Ing. Gabriel Nagy oceňoval ďakovnými plaketami občanov družobných miest, ako aj domácich občanov, ktorí sa zaslúžili o vznik tejto miestnej tradície, boli pri zrode družobných stykov a roky tieto kontakty prehlbovali a utužovali. Na milej spomienkovej, pozdravnej akcii v agilnej jasovskej základnej škole, ktorú zabezpečili jasovskí matičiari na čele s riaditeľkou základnej školy v Jasove PaedDr. Alžbetou Mačatovou, sa zúčastnilo viac bývalých i terajších starostov spolupracujúcich samospráv, niekdajší opát jasovského kláštora Karol Tomáš Bartal i bývalý prior rádu premonštrátov v Jasove András

Kiss. Počas slávnostného programu hostiteľský jasovský starosta odovzdal pamätné listiny pri príležitosti štyridsiateho prvého výročia družby Jasov – Nyírmada a dvadsiateho výročia družby Jasov – Tura predstaviteľom týchto miest. V sobotu a v nedeľu takmer dvetisíc účastníkov osláv z Jasova a celého Košického kraja sledovalo zaujímavý program plný spevu a tancov počas vystúpení domácich súborov, ale aj Cimbal bandu Tomáša Oravca. Najviac sa však prítomní tešili na vystúpenia skupiny Kmeťoband, Ilonu Csákovú a operných umelcov z Budapešti. Jasovské oslavy patrili najmä mladým, ktorí sa počas posledných dní prázdnin zabávali do neskorej noci.

vydavatel.sk SLOVAKIA ONLINE ·tasr·

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Drahoslav MACHALA. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.

PRIPOMÍNAME SI

13. septembra

– pred deväťdesiatimi rokmi otvorili v Košiciach Východoslovenské národné divadlo (1924), dnešné Štátne divadlo

– pred sedemdesiatimi rokmi nemecké jednotky, ktoré vtrhli z Poľska, obsadili povstalecké územie Oravy

– osemdesiatpäť rokov by sa bol dožil literárny kritik univ. prof. Ján Števček (1929 – 1996), jeho záujmom bol najmä lyrický prúd v našej próze

– šesťdesiatin sa dožíva hokejový tréner František Hossa

– päťdesiatpäť rokov má spisovateľ, filmár, horolezec, polárnik, cestovateľ Pavol Barabáš, svetový rekordér v počte ocenení na filmových festivaloch (má ich stoosemdesiat)

14. septembra

– pred sedemdesiatimi rokmi pre neúspechy nemeckých vojsk pri likvidovaní SNP odvolal Hitler ich veliteľa generála SS Bergera a vymenoval generála polície obávaného Hoeffleho

– pred tridsiatimi piatimi rokmi zomrel básnik medzivojnového obdobia Emil Boleslav Lukáč (1900 – 1979)

15. septembra

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi skončili vojská prvej Slovenskej republiky svoje ťaženie v Poľsku (1939), obsadili obce, ktoré si predtým Poľsko privlastnilo, a stiahli sa z poľského územia; osemnásť našich vojakov zahynulo, štyridsaťšesť bolo zranených

– tridsiate piate výročie biskupskej vysviacky Jozefa kardinála Tomka v Sixtínskej kaplnke (1979)

– pred tridsiatimi rokmi (1984) sa Svätý Otec Ján Pavol II. pri svojej návšteve Kanady osobitne stretol v Toronte s kanadskými Slovákmi

– desať rokov, čo cirkevná vrchnosť potvrdila Teologickú fakultu v Košiciach

– predseda vlády SR Robert Fico oslávi päťdesiatku

16. septembra

– minister Ľubomír Jahnátek má šesťdesiat rokov

17. septembra

– pred sto dvadsiatimi rokmi (1894) sa v Chicagu konalo valné zhromaždenie Matice slovenskej; bolo to prvé oživenie matičnej idey po zakázaní MS

– sedemdesiat rokov od mučenia a vraždy jedenástich nevinných ľudí demoralizovanými partizánmi na moste ponad Hron (1944); vinníkov mimoriadny súd ihneď odsúdil a vrahovia boli popravení

– v roku 1944 sa na kongrese v Banskej Bystrici zlúčili sociálni demokrati s Komunistickou stranou Slovenska

– storočnica Tomáša Baťu jun. (1914 – 2008)

18. septembra

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi Sovietsky zväz uznal Slovenskú republiku (1939)

– povstalecké letectvo v roku 1944 zaútočilo na nemecké letisko v Piešťanoch a zničilo im päť strojov

19. septembra

– stopäťdesiatpäť rokov od narodenia architekta Emila Belluša (1899 – 1979); z diel spomeňme budovu Generálnej prokuratúry a hotel Devín v Bratislave

– pripomínali by sme si deväťdesiatku spisovateľa Ladislava Ťažkého, opustil nás však už pred tromi rokmi (1924 – 2011)

– osemdesiatin sa dožíva literárny historik, archivár a matičiar Michal Eliáš

(jč)